

Jeg syntet mig op som det havde god stik
Med Danmark, Digtet og Klod
Sag sekte, jeg tryk
Til Arendals by
Med dansk, Courantvæder i Hæder.

Man kunne jeg havde en Uge, apperet
I Arendal mellem de Jemite,
Med Gabriel x) Til mig i Part kommander
Sag jeg en Courantvæder sig sendte

SLAGET VED LYNGØR
=====

den 6. og 7. juli 1812
=====

Beretningene samlet og bearbejdet

a v

o.r.sakfører, kaptein Svein Anonsen

Hans Christian

Hans Christian har Larsen til efternavn og
var en byborger i Arendal.

x) Oslo 1961 - Eget forlag
1. oplag 100 eksemplarer.

Svein Anonsen har været "Det gamle og
Jophs den Gode's vend."

Rimebrev fra Arendal By ca. 1850 i utdrag

Jeg pynted mig op saa det havde god skik
Med Uhrværk, Signeter og Kjæde
Saa reiste jeg kry
til Arendals By
med Dansk-Courantsedler i Mængde.

Men neppe jeg havde en Uge spaseret
I Arendal mellom Bekjendte,
Før Gabriel x) fik mig i Fart commandert
Og paa en Canonbaad mig sendte
Oppasser jeg blev
Og Tiden fordrev
I lediggang mest hele Tiden.

Min Chef Lieutenant Berg var en snild Officer
Hovmod trykked ham ikke,
Han brugte min Casse som sand Cavaller
Jeg lærte at spille og drikke
Da Cassen var tom
Man sadlede om
Og Herrerne kjendte mig ikke.

I Lyngør Battaljen hvor Dansken stred
Med mange udmærkede Helte
Der var ogsaa jeg Hans Christian med
Og bandte og svirte og skjældte
Men freden kom paa
og jeg maate gaa
Foruden Pension og Befordring.

Saa greb jeg til Sækken og Godsbærer blev
Men sjelden Humeuret jeg tabte
Til Godtfolk imellem jeg Rimbreve skrev
og derved en Indtagt mig skabte
nu lægger jeg hen
Min udslitte Pen.

Hans Christian

Hans Christian het Larsen til etternavn og
var en byoriginal i Arendal.

x) Gabriel er identisk med Løytnant Gabriel
Hesselberg.

Rimbrevets melodi var: "Det hændte sig
Jephtha den Gedions Mand."

F O R O R D

Nærværende hefte er ment som et bidrag til Lyngør's historie og utgis i forbindelse med 150-års minnefesten den 6. juli 1962 for slaget på Lyngør havn.

I størst mulig utstrekning er fremstillingen bygget på offisielle rapporter, skrivelser og innberetninger som var avgitt av de deltagende offiserer og sjømilitære sjefer og i det vesentlige gjengitt i det samme språk hvori de var avfattet, selv om dette gjør lesningen mindre lett.

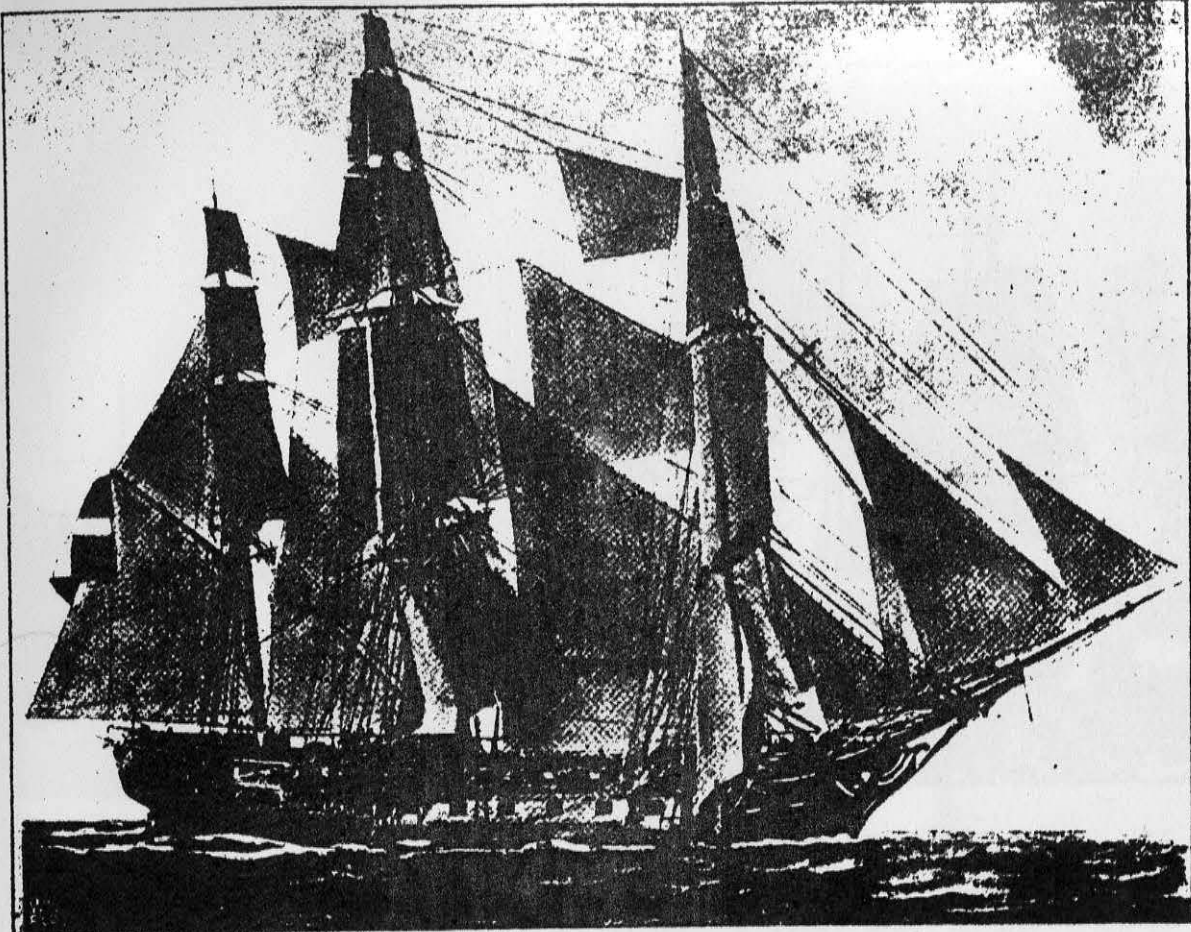
Idet jeg legger boken frem for publikum gjør jeg samtidig oppmerksom på at den ikke stiller andre og større fordringer enn de som flyter av de benyttede rapporters verdi som historisk materiale.

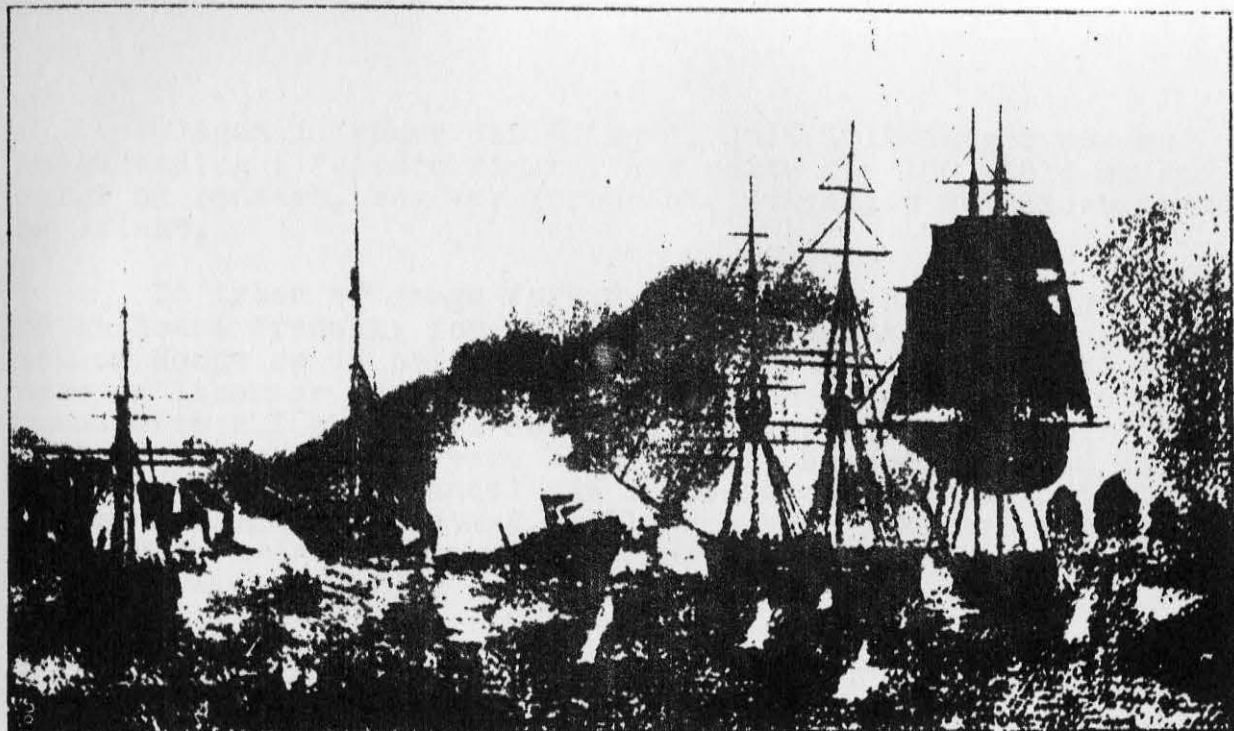
Med velvillig tillatelse av driftsingeniør E. Christophersen har jeg som bilag medtatt en folketellingsliste for Lyngør for året 1815.

Alle rettigheter etter Lov om Åndsverker av 12. mai 1961 forbeholdes utgiveren.

Oslo, den 11. september 1961.

Svein Anonsen

Kaptein Hans Peter Holm

Slaget i Lyngør den 6. og 7. juli 1812 inngår som en krigshending i "Syvårskrigen", som varte fra 1807-1814 og som Norge og Danmark, som var forbundet, utkjempet mot Storbritannia og Irland.

På tross av mange forbud og traktater befant Norge seg på en nokså fredelig fot med England og seilte norske skuter mellom Norge og de britiske øyer med trelast med hjemmel i fri-pass og lisenser og mot å erlegge en viss avgift. Norske skip kunne ofte bli opptatt i de store engelske handelsflåter og seilte med orlogsfartøyers beskyttelse. Nordmennene som tjente flere penger på sin handel enn i fredsårene, ønsket naturligvis at denne tingenes tilstand skulle vedvare og kostet ikke mere på sitt forsvar enn hva der var nødvendig for å beskytte innenrikshandelen.

Nordmennene var forøvrig av den oppfatning at såfremt der ble anskaffet større sjøgående fartøyer til kystforsvaret, ville dette virke utfordrende på engelskmennene og i seg selv utgjøre en fare som ville trekke krigshendingene til Norge og være sjenerende for den norske kystfart og handel.

Den danske regjering var av en annen mening og fregatten "Najaden", som ble bygget i 1811 og sjøsatt 26/10 s.å. på Nyholm Verft, ble rigget og satt i stand for kryssing i norske farvann. Drektigheten var 601 lst., lengde 143 fot og 6 tommer, bredde 36 fot og 6 tommer, dyptgående forut 14 fot og 10 tommer, akter 15 fot og 10 tommer. Bemanningen var på hele 315 mann.

Kommandoen på "Najaden" ble tildelt kaptein Hans Peter Holm som var dansk og ca. 40 år og som var ansett for å være særdeles tapper. Han hadde tidligere bl.a. utmerket seg ved erobringen av den engelske brigg "The Manly". For sine fortjener i den danske marine var han tidligere blitt slått til Ridder av Danebrog (RD). Holm ble forøvrig gift i 1807 med den 16-årige Marie Heegard, datter av en plantasjeieier i Vest-Indien.

Av de øvrige offiserer og mannskap på "Najaden" kan nevnes følgende:

Premierløytnant (nestk.), senere viseadmiral Christofer Lütken (RD)

Premierløytnant Georg Joachim Grodtschilling

Batterisjef, secondlt. (senere kapltl.) Paul el. Powl Sandholt (4. kommanderende)

Secondlt. Peter Buhl

Secondlt. Kristian Christofer Zahrtmann (senere marine-minister og viseadmiral)

Skipslege Bjørnholm

- " - Jacobsen

Underkirurg Peter Sorgenfrei

Skipssekretær H. F. Weichler

Interimisk proviantforvalter Nørregaard

Kvarttermester Christian Thomsen fra Kristiansands distrikt

Båtsmann Hans Krøyer

Båtsmannmatros Cornelius Scharting

Undercanonermatros Jens Truelsen

Helbefaren matros Lars Andersen fra Bragernes

Befaren matros av Drammens by Jacob Hansen
" " fra Kristiansands distrikt Hans Olsen
Halvbefaren matros fra Kristiansands distrikt Ebbe
Larsen nr. 411
Matros Peder Christensen fra Bragernes distrikt
" Sivert Jørgensen fra Stavanger
" Tønnes Torkildsen fra Bergen distrikt og
" Elias Pedersen Kolderup fra Trondheim distrikt.

Fra første stund av fulgte der intet hell med fregatten "Najaden". I det heltedikt som den danske prost og dikter P. A. Jensen senere forfattet etter kaptein Holms død, er anført ganske riktig sålydende:

"Viet til hastig Ruin, fra først den sattes paa Stabel.
"Reist til Rangskib, mens endnu den laa halvferdig i
Dokken

- - - -

"Elev saa av skroget en letbygt Fregat, men neppe i Sø
bragt.
"Støtte den først paa Grund og seilede siden i Stormsø."

Det P. A. Jensen her sikter til, er det uhell "Najaden" hadde da den ble halt gjennom tollboddommen i Kjøbenhavn den 27. februar 1812. Varpet sprang og fregatten drev på grunn uten å få større skader.

Det skulle ikke gå mange timene før et nytt uhell inntraff. Dagen etter, den 28. februar, avgikk fregatten til Norge og ankret den 29. s. mnd. kl. 5½ emd. i Brekestø. Her støtte akterskipet på et skjær, og de 4 underste rorløkker ble brukket. Kristiansands Verft utbedret imidlertid skaden og ble nye rorløkker sendt opp fra Danmark p.g.a. manglende metallstøperi i Norge.

Den 11. mai 1812 var fregatten igjen seilklar og tiden fremover ble brukt til å utdanne besetningen.

Ved sin avgang fra Kjøbenhavn var "Najaden" armert med følgende skyts:

På batteriet: 26 stk. 18 pd. kanoner
På dekket: 4 stk. 6 pd. kanoner foruten 6 stk. 18 pd.
karronader

Under nevnte reparasjon i Kristiansand ble etter innstilling fra kapt. Holm armeringen komplettert med 6 korte 18 pd. kanoner, og besetningen, som var på 295 mann, øket med 18 mann. Ombord var ved seilingen fra Kjøbenhavn 20 innrullerte overtallige matroser som skulle avleveres i Kristiansand.

Utseilingen fra Kongedypet i Kjøbenhavn den 28. februar 1812 ble holdt så hemmelig som mulig for at fienden ikke skulle få nyss om den og derved med overlegen makt hindre dens ankomst til Norge. Under 25. februar s.å. skrev kong Fredrik den 6te til sin svoger Prins Fredrik av Hessen således:

"Da imorgen Fregatten "Najaden" på 36 Kanoner er seilklar til å gå til Norge så meldes det Deres Durchlauthed, for at De ved Estafetter bekjendtgjør det for

Chefen for Norges Søforsvar, Kontreadmiral Otto Lütken, og Lodserierne fra Christianiafjorden til Næsset, ligesom også Briggerne søge at imotage Fregatten, for i Tilfælde af Angrep at understøtte den. I Fredrikshald og paa Grænsen samt i Christiania By bør ei vides noget derom. Den Forsiktighed har jeg brugt hverken at sætte noget i Aviserne om denne Fregat, ligesom at den seiler fra den Indre Havn gjennem Bommen ligesaa langt, den kan komme uden at ankre."

Den forsiktighet som ble utvist ved å holde nyheten om den nye fregatt tilbake hadde et heldig resultat. Under 1. mars meldte Holm at han var kommet inn til Brekkestø som nevnt den 29. f. mnd. om ettermiddagen uten å ha sett noe fiendtlig skip underveis.

En kaptein Stibolt innrapporterte likeledes allerede den 27. februar at 3 fiendtlige fregatter og 4 brigger krysset mellom Flekkerø og Ydø, dels for å kapre provianteringsfartøyer, men sikkert også for å ta "Najaden" hvis påtenkte oppseiling til Norge - etter hans mening - tross alt var bekjent.

Kontreadmiral Otto Lütken, (RD), "Chef for Hans danske Majestæts Sødeffension i Norge" skrev 1. mai 1812 fra Cristian-sand:

"Her er så overordentlig bespændt krydserne, at igaar "alene taltes 10 herifra, linieskip, Fregatter og Brig-ger" og den 8. mai innrapporterer han videre:

"Jeg hadde den Formodning, at de mange og svære krigs-skibe, som såes her i lang tid under kysten, kun var "her fordi østlig Vind hindrede deres Fremgang til Vin-gø, men da vi nu har hatt vestlig Vind, og flere orlogs-mænd samlede daglig sees, så er jeg nu vis paa, at de "station her, da sådanne skibe aldrig saaes her ifjor "uten som passerende, må man slutte, at der er Fregatten, "som forårsaker."

I en udatert skrivelse fra admiral Lütken til Admiralitetet innberettes fra Norge og meldt som sikkert at linjeskipene Zealour og Dictator var ankommet til Gøteborg og at ryktet fortalte at der videre var ankommet 9 linjeskip og flere mindre skip.

I en rapport som ble mottatt av admiral Lütken under 5. mai 1812 fra Admiralitets- og Kommissariatskollegiet i Kjøbenhavn blir det bragt full klarhet i de mere eller mindre løse rykter, meldinger og spekulasjoner i anledning av engelskmennenes hensikter med å trekke store flåte-enheter like opp under den norske kyst. Ifølge en reisendes beretning var orlogsskipet "Dictator" og fregatten "Cresant" og 3 kutterbrigger gått ut fra Vinga ved Gøteborg for å krysse etter "Najaden". De engelske skip lå under kommando av viseadmiral, sir James Saumarez som hadde sin kommandoplass på redan ved Vinga.

Vinteren 1812 i Norge hadde vært strengere og mere vedholdende enn i Danmark. Hele roflotiljen var opplagt, men de brigger som ikke var til ettersyn, holdtes seilklare.

Den maritime fordeling i Norge våren og sommeren 1812 ble innberettet av admiral Lütken under 19. juni og lød slik:

Fredriksværn: Kapteinlt. Bille kommanderer eskadren bestående av 6 kanonbåter og 7 kanonjoller og bevokter kysten fra Kjerringvik til Nevlunghavn.

Jomfruland: Premierlt. C. Lous kommanderer divisjonen som bevokter kysten fra Langesund til Portør og består av 3 kanonbåter og 4 kanonjoller.

Øster-Risør: Divisjonen kommanderes av secondlt. Mecklenburg og bevokter kysten fra Portør til Lyngør og består av 5 kanonjoller.

Arendal: Divisjonen kommanderes av kapteinlt. Dietrichson og bevokter kysten fra Borøen til Hesnes og består av 3 kanonbåter og 4 kanonjoller.

Christiansand: Eskadren kommanderes av kaptein Fasting og bevokter kysten fra Brennestø til Ydø og består av 10 kanonbåter og 6 kanonjoller.

Etter at "Najaden" var ferdigreparert i Kristiansand stakk den tilsjøs på kryssertokt sammen med noen brigger.

Under 9de juni innsendte kaptein Holm følgende rapport til sine overordnede:

"Herved giver jeg mig den Frihed at tilmelde Hr. Admiralen, at jeg med Fregatten Najaden og Briggerne, som Hr. Admiralen har underlagt min Kommando, er ankret her i Gros Havn i Eftermiddag kl. 12 $\frac{1}{2}$.

Ved at gjøre Jagt paa en fiendtlig Fregat igaard Eftermiddag i Boven-Bramseilskuling, Vinden VNV, gikk Najadens Forstang, Kl. 6 $\frac{1}{4}$ overbord, samme tog Store-Bramstang med, og ved dette Uheld faldt halvbefaren Matros av Christiansands Distrikt, Ebbe Larsen, overbord og endskjønt Fartøier uopholdeligt blev afsendte fra Fregatten og de agterste Brigger, kunde han dog ikke findes. 3 Mand ble ligeledes ved denne Leilighed saarede, men ikke farligt. Faa minutter etter sprang Vinden om til NV, 2 à 3 rebet Mærseils-Kuling, jeg stod den Tid efter Gisning 8 à 9 Mile SSO af Homborgsund. Den fiendtlige Fregat, som saa "Najadens" Stilling, og som maate formode, at Briggerne i denne stive Kuling, ikke kunde have sine Porte aabne, vendte nu imod oss. Kl. 9 var vi færdige med Bjergningen af den nedfaldne Reisning, hvorpaa jeg vendte NO- over, hvilket hidtil havde været umuligt, da Fokken og Store-Mærseil havde været belempret af samme. Kl. 10 passerede Fregatten os agterom over den modsatte Boug og affyrede et Lag paa lang Afstand. Jeg lod da Briggen Lolland placere sig paa luv Laaring af "Najaden". Kl. 10 $\frac{3}{4}$ holdt Fregatten af i vort Kjølvand og affyrede et Lag. Vendte med "Najaden" efter den og gav den et Lag, hvorefter vi vendte NO-over igjen. Fregatten holdt sig derefter i vort Kjøl-

vand og affyrede nogle Skud, hvilke "Najaden" og "Lolland" besvarede med de agterste Kanoner, saalænge den kunde rækkes, da jeg i "Najadens" daværende Tilstand, paa en saa lang Afstand fra Kysten og i en saa stiv Kuling, at Briggerne ikke kunde bruge deres Kanoner, ikke fandt det forsvarligt at opholde os med Afholdninger og Vendinger fra at nærme os Landet, saameget mere som jeg af Fregattens Signaler maate formode, at der var flere fiendtlige Krydsere i Farvandet, hvilket var sandsynligt, da vi om Formiddagen havde jaget en anden Fregat og en Brig. Kl. 4 vendte Fregatten vestover og blev af os af førmeldte Aarsager ikke forfulgt.

Chefen for Briggen Seagull, kapteinløjtnant O.C. Budde, har meldt mig, at et uheldigt Skud af en mat 18 pd. Kugle, som traf Briggen, har berøvet tvende af dens brave Mandskab Livet, nemlig befaren Matros av Drammens By, Jacob Hansen og befaren Matros av Christiansands Distrikt, Hans Olsen. De øvrige Brigger og "Najaden" har ingen Døde eller Saarede. "Najadens" Styrbords Laaring er truffet af en Kugle, som har gjort ubetydelig Skade.

Den fiendtlige Fregat er, efterhvad vi kunde se, paa 42 eller 44 Kanoner.

Endnu udbeder jeg Tilladelse at maate tilføie, at den uheldige Stilling, som Fregatten Najaden saa uventet kom i igaar, gav mig Leilighed til at bemærke den villigste Anstrængelse og Iver for Hans Majestæts Tjeneste, og at den raskeste Aand besjæler Fregatten Najadens Officerer og Mandskab."

Føreren av et hjemkommet skip som var blitt praiet av ovennevnte fregatt, fortalte at en engelsk offiser hadde vært ombord hos ham og hadde tilstått at fregatten ved denne trefning hadde mistet 7 mann.

I Gros Havn lå fregatten "Najaden" og de norske brigger til den 14de juni, mens engelske kryssere uavbrudt lurte på dem utenfor. Den 12te juni var der således 2 fregatter og 4 brigger utenfor og om ettermiddagen passerte den ene av fregattene langs ytterskjærene og fyrte en del skudd etter de norske fartøyer, men holdet var for langt. Vinden tillot ikke da, at "Najaden" og briggene kunne stikke til sjøs og sendte derfor "Najaden" kun en skuddserie mot den fiendtlige fregatt.

Om morgenen den 14de juni blev 2 fregatter og denne gang 3 brigger sett omtrent 3 mil utenfor Gros. "Najaden" og briggene løp da ut. Vinden var vestlig, bramseilskuling. Slagorden ble dannet, mens man ventet på de fiendtlige skip. Da en stor seiler ble sett i le og kulingen øket, så det var tvilsomt om briggene "Lolland" og "Seagull" kunne bruke sine batterier, stod fartøylene innover igjen og ankret i Arendal samme dag. Fartøylene lå her til den 25de juni p.g.a. storm. Deretter letter eskadren og seilte til Fredriksvern, hvor de ankom samme ettermiddag for å komplettere proviant tilstrekkelig for 8 uker. Mens flåten lå i Arendal ble briggene "Allert", "Seagull", "Lougen", "Alsen" og "Langeland" detasjert til spesielt kryssertokt med kaptein Ulrich

Anton Schönheyder (senere dansk admiral) på "Allert" som sjef.
- Kaptein Holm beholdt briggene "Lolland", "Samsø" og "Kiel".

Den 3dje juli seilte "Najaden" og de nevnte 3 brigger fra Fredriksvern og ankret om aftenen den 5te juli, uten å ha sett noen fientligeskip, i Rekevika ved Sandøya.

"Lolland" hadde 14 kanoner og sjef var kaptlit. Antonius Kriger (senere kommandør) og nestkommanderende var secondlt. Kristian Fredrik Kraft. De øvrige offiserer var Gabriel Hesselberg og Johan Christian Duntzfeldt, begge sekondløytnanter. Båtsmann var F. Block og tømmermannen het Søren Pedersen. Ombord var forøvrig skipsmann Jacob Pedersen.

"Lolland" var bygget i Kjøbenhavn og sjøsatt 7/3-1810 og bemanningen var 120. Drektigheten 231 1/4 lst., lengde 99 fot og 8 tommer, bredde 28 fot, dyptgående forut 11 fot og 6 tommer, akter 12 fot og 4 tommer.

Briggen "Samsø" hadde likeledes 14 kanoner og sjef var kaptlit. Fredrik Grodtschilling, danebrogsmann. De øvrige offiserer var sekondløytnantene Hartvig Casper Christie, Johs. Classen Smith og Hans Adolf Holm. "Samsø" var i likhet med "Lolland" bygd i Kjøbenhavn og sjøsatt 15/10 1808 og bemanningen var på 100 mann og drektigheten 169½ lst., lengde 93 fot og 6 tommer, bredde 26 fot, dyptgående forut 10 fot og 3 tommer, akter 11 fot og 3 tommer.

Den tredje brigg "Kiel" hadde hele 18 kanoner og sjef var kapteinlt. Otto Fredrik Rasch, RD. Nestkommanderende secondlt. Peter Kristian Petersen (senere norsk kontreadmiral) og offiserene forøvrig var Fredrik Kristian Dichmann samt månedsløytnant Rolfsen. Overstyrmann het Schytte og medfulgte også en artilleriregnskapsfører Jens Christian Hansen. Av mannskapet kan nevnes kanoner Hansen, helbefaren matros Powl Hansen Løvig og båtsmannsmatros Chr. Pedersen. "Kiel" var i motsetning til "Lolland" og "Samsø" ikke bygget i Kjøbenhavn, men i Neumünster og sjøsatt 22/2-1809. Bemanningen var på 100 mann og drektigheten 169½ lst., dyptgående forut var 10 fot og 3 tommer og akter 11 fot og 3 tommer.

I orlogsbriggenes besetning inngikk 1 underoffiser og 12 soldater. For de fartøyer som kom opp fra Danmark i 1810 og 1811 tilhørte landstyrkene Kjøbenhavner Infanteriregiment tidligere kalt "Mariner Regiment".

Andre mener at såvel "Samsø" som "Kiel" hadde 18 korte 18 pd. og 2 stk. 6 pd. kanoner, mens "Lolland" hadde 8 lange og 8 korte 18 pd. kanoner og 2 stk. 6 pd. kanoner.

Om "Najadens" ødeleggelse mandag den 6te juli innsendte Kaptein Holm følgende rapport til Kongen:

"Det blir min tunge Plikt allerunderdanigst at tilmelde Deres Majestet, at Fregatten "Najaden" er ei mere. Omstændighederne ved denne ulykkelige Tilintetgjørelse er følgende:

Den 6te juli laa vi med "Najaden", Briggerne "Lolland", "Samsøe" og "Kiel" tilankers ved Haven under Sandøen, 2 mile østenfor Arendal, hvor vi havde ankret den foregaaende Aften uden at have seet noget fiendtligt den Dag, jeg var desaaarsag overbevist om, at Fienden ikke kunde vide, hvor vi var. Om Eftermiddagen, Vinden vestlig, Mærssseils-Kuling, observerede et Linieskib og 3 Brigger 1), som kom søndenfra og stod ind under Landet, krydsende med smaa Seil vestefter.

I hvor sikker for Angreb jeg end ansaa os at være paa denne plads paa Grund af en henved $\frac{3}{4}$ Mil lang, meget vanskelig Indseiling, samt at her er stationeret Kanonfartøier, at man ligger aldeles useet fra Søen af og endelig, at Borøens Batteri tillige bidrager til at beskytte Indløbet erkendte jeg mig dog hos Lodserne, om de kunde opgive mig en anden Ankerplads, hvor det ikke var muligt at indseile for Orlogsskibet, de anbefalede mig enstemmig Lyngøer, da Indløbet var meget snevert, men tilføiede tillige, at Vinden var vel sydlig, og at det derfor var forbundet med megen Fare, at Fregatten ved Indseilingen skulde komme paa Grunn.

Da Fienden imidlertid kl. 7 holdt ind i Skjærene imod vor Ankerplads, ansaa jeg det i Betragtning af hans Overmagt ei forsvarligt at oppebie hans Angreb, naar der var Mulighed i at komme til en anden Plads, hvor vi var sikke. Jeg gav da Ordre at kappe og seile til Lyngøer. Under Nedseilingen hertil vedligeholdte "Lolland" og "Najaden" en stadig Ild med deres agterste Kanoner imod Orlogsskibet og en Brig, som ledede det, hvilken de besvarede. Kl. 8 $\frac{3}{4}$ ankrede vi i Lyngøer, førte et Spring Styrbord ud, gav Sekondløjtnant Zahrtmann Ordre at overtage Kommandoen af 2 Kanonjoller, som laa her. Kl. 9 seilte Orlogsskibet med rummere Vind inn i Havnen, bjergede Seilene og løb paa Grund med Forskibet, hvorved dets Stilling blev tværs over Havnen. Kort efter ankrede Briggen, begge laa omtrent et Musketskud fra os, og en levende Ild begyndte fra begge Sider, men formedelst Havnens Sneverhed var det umuligt, al vedholdende Anstrængelse uagtet, at faa hele Fregattens Batteri til at bære paa Fienden, hvilken vi havde paa Styrbord Boug, thi "Lolland" laa paa "Najadens" Styrbords laaring og med hælen imod Grund, hvilket forhindrede os fra at faa Agterskibet høiere op, og en Koffardibrig, som laa for "Najadens" Bagbords

-
- 1) Den fiendtlige styrke bestod av: Linjeskipet "Dictator", 1388 tonn, paa 74 (andre mener 68) kanoner ført av Kaptein James Pattison Stewart, briggen "Calypso" paa 18 kanoner med kapt. Henry Weir som sjef, Briggen "Podargus" paa 2 stk. 6 pd. kanoner og 12 stk. 24 pd. karronader med kapt. William Robilliard som sjef og endelig briggen "Flamer" paa 2 stk. 6 pd. kanoner og 10 stk. 18 pd. karronader med kapt. Thomas England som sjef.

Boug, forhindrede os fra at sakke ned med Forskibet. "Lolland" kunde ei komme til at bruge andet end sine Bougkanoner, "Kiel", som laa skjøns Styrbord ud for "Najaden", blot sin Bagbords Bougkanon, naar den ikke vilde lægge sig iveien for "Najaden" og "Lolland". "Samsø" laa paa Bagbords Side af "Najaden", kunde altsaa ikke gjøre et Skud. I denne ufordelagtige Stilling vedligeholdtes Fægtningen til Kl. 10 $\frac{1}{2}$, da en stor Del af "Najadens" Mandskab var dræbt og saaret, og blev nu i et Lag alle 3 Master og Bougsprydet nedskudte, hvorved øverste Dæk faldt ned og demonterede hele Batteriet. Ved Reisningens Fald kandrede Fregatten, synkende over Bagbords Side til over Batteriet, paa samme Tid begyndte Ilden at udbryde paa flere Steder og at tage Overhaand, efterat den adskillige Gange tilforn var blevet slukket. Jeg gav Briggerne Ordre at gaa Seil og retirere, hvilket av "Samsø" blev udført, men da "Lolland" var paa Grund og "Kiel" til Luvart af den, kunde det ikke iværksettes af dem.

Da "Najaden" nu pludselig var forvandlet til et brændende, halvt sunket Vrag, befalede jeg Mandskabet at bjerge sig, men da en del af Reisningen laa paa begge Sider af den, var det meget vanskeligt at komme Skibet saa nær med Fartøier, at man kunde bjerge andre end de, som ved Svømning havde hjulpet sig noget fra Siden.

Efterat jeg var kommen iland, Klokken da imellem 11 og 12, fandt jeg "Lolland" forladt og stukket i Brand, og at "Kiel" havde ophørt at skyde, og da Premierløjtnant C. Lütken beskjæftigede sig paa den menneskekjærligste Maade mod at bjerge Mandskabet fra "Najadens" Vrag, som kunde ventes at springe i Luften hvert Øieblik, fandt jeg intet videre for mig at udrette. Jeg roede derfor fra Lyngøer for at samle Kanonbaade og for at underrette mig om, hvorvidt "Samsø" var bragt i Sikkerhed. Jeg vidste, at Chefen for samme, Kapteinløjtnant Grodtschilling, var saaret. Kapteinløjtnant Krieger roede østerefter for at kalde Kanonfartøier fra den Kant. Jeg fandt "Samsø" i en snever Vig lidt østenfor Lyngøer, under dens Næstkommanderende, Sekondløjtnant Christies Kommando i fuldkommen Forsvarsstand, roede nu vesterefter for fra denne Side at hente Kanonfartøier. Da jeg kom tilbage til Lyngøer, fant jeg Løjtnant Mecklenburg ankommen fra Øster-Risør med 3 Kanonjoller, i Mørket har han passeret mig, uden at jeg kunde bemærke det. Løjtnant Zahrtmann havde forenet sine tvende Joller med Løjtnant Mecklenburgs.

Da der fra Orlogsskibet vaiede et hvidt Flag fra Stortoppen, sendte jeg Løjtnant Zahrtmann som Parlamentær ombord i det for at blive underrettet om Hensigten med samme, beordrede Løjtnantene Kraft og Hesselberg hver til at tage Kommandoen af en af de Joller, som ikke var kommanderede af faste Officierer, og sendte Løjtnant Sandholt vesterefter for aa hente Kanonfartøier. Løjtnant Zahrtmann kom strax tilbage og bragte mig Svar fra Chefen for Orlogsskibet "Dictator", at han, ifald

Kanonfartøiene ei blev brugt imod ham, vilde sende alle Fanger, han havde i sin Magt, iland. Da han intet videre Forslag havde at gjøre mig roede jeg strax ud med de 5 Kanonjoller, klokken da mellom 3 og 4, og beskjød Orlogsskibet og Briggen, som laa i Havnen forind. Begge gjorde nu al mulig Hast for at komme under Seil, og da Vinden atter føiede dem, lykkedes det dem ogsaa. Jeg vedblev, efterat de var komne under Seil, at forfølge dem, en Hagel af Skraa faldt imellem Kanonjollerne, hvorved 1 Mand drøbtes. Da vi observerede, at "Lolland" og "Kiel" ei kom under Seil, opgav vi Jagten og roede ind imod dem for at entre dem, paa Veien sank Løitnant Mecklenburgs Jolle, men Mandskabet bjergedes. Ved at komme ind i Lyngør, saa vi det danske Flag vaiende ombord i begge Brigger, og Kapteinløitnant Rasch ombord i "Kiel" med sit Mandskab, han berettede mig, at da Kanonjollerne begyndte at attackere, forlod det fiendtlige Mandskab begge vore Brigger med saadan Il, at han fik Leilighed at gjøre 2 Fanger, han havde strax ladet "Lolland" besætte, hvorombord Fienden havde faaet Ilden dæmpet. Briggerne havde lidt endel paa Rundholter og Reisning, men ikke betydeligt paa Skroget. 2 Kanonjoller assisterede nu Briggerne med at klare dem fra "Najadens" brændende Vrag, og løitnant Mecklenburg med de 2 andre optog den sunkne Kanonjolle, hvilket snart lykkedes.

Kl. 6 ankom Kapteinløitnant Dietrichson med Arendals Roflottille, en Affære, han om natten havde været i med 2 Brigger, havde uheldigvis opholdt ham, da, dersom denne Flotille havde været her, det sikkert var blevet Orlogsskibet og Briggen umuligt at komme ud fra Lyngør.

Orlogsskibet Dictator er paa 70 og Briggen Calypso paa 20 Kanoner. Begge har lidt meget, hvilket især var kjendeligt paa Skroget, og efter Sigende af det Mandskab, som havde besat vore Brigger, skal de have en stor Del Døde og Saarede. Jeg er ligeledes overbevist om, at de ved vor Attake med Kanonjollerne har lidt meget, da man saa dem kaste Døde overbord fra Orlogsskibets Porte, og Briggens Store-Mærseil blev skudt ned. Efterat de var komne udenfor Skjærne, kastede de en Tid over hver Boug og reparerede Grundskud, hvorefter de holdt af Søhen.

Med den smerteligste Følelse maa jeg tilføie, at vort Tab af Døde og Saarede er meget betydelig, for en stor Del Følge av Reisningens Fald, Dækkenes Knusning og Fregattens Synkning, alt i et Øieblik. Nøiaktigt kan jeg endnu ei opgive Antallet, men hidtil tæller vi ikkun mellom 180 og 190 bjergede, hvoraf 85 ere saarede. Haardt er det, at jeg paa Listen over de Døde har at anføre Premierløitnant, Ridder G. Grodtschilling og Sekondløitnant, Ridder af Dannebrog og Dannebrogsmænd Buhl, begge ligesaa ædle Mennesker som Kjække Officierer, endvidere Skibets 3 Kirurger Bjørnholm, Jacobsen og Sorgenfrei, som døde under Udøvelsen af deres Kald, da det sank, tilligemed den interimistiske Forvalter Nørregaard. Ombord i "Kiel" faldt Maanedsløitnant Rolfsen. Ligeledes at jeg blandt de Saarede maa anføre Chefen

for Briggen "Samsø", Ridder og Dannebrogsmænd, Kapteinløjtnant Grodtschilling, haardt saaret i den høire Arm, og Sekondløjtnant Ridder, Dichmann i Briggen "Kiel", som har mistet den venstre Arm. "Lolland" har havt 1 Død og 2 Saarede, "Samsø" 2 Døde og 5 Saarede og "Kiel" 3 Døde og 7 Saarede, Officiererne iberegnete.

I hvor ulykkelig jeg end føler mig ved Tabet af Deres Majestæts Fregat "Najaden", vilde det dog være høist ubilligt af mig, ifald jeg ikke anførte, at ifølge min Overbevisning er af Brigcheferne, samtlige Officierer og alt Mandskabet ombord i Divisionen, som jeg havde den Ere at kommandere, udvist den største Iver for Deres Majestæts Tjeneste, og det standhaftigste Mod forat forsvare Flaggets Ære.

Lyngør den 9de Juli 1812

Allerunderdanigst

H.P. Holm".
(sign.)

Det var ikke alle som var helt ut enige med kaptein Holm i hans vurdering av hva der virkelig hadde hendt i Lyngør og hvorfor det hele hadde endt så galt.

I et privatbrev fra byfogden i Kragerø, Kr. Hersleb Hornemann, datert 4. august 1812 til sin mor i Trondheim anføres følgende:

"Den slemme Affære i Lyngør paserede 3 Mil herfra, og da vi saaledes ved bedre Besked, frapperede Kaptein Holms Rapport i Aviserne os meget, da den er fuld av Urigtighed, og hele Ulykken maa tilregnes hans Malkonduite og alle Søofficierers lastværdige Ukyndighed om vort Lands Søkysters Beskaffenhed paa hvert Sted."

Commandeur H. G. Garde gir oss noen opplysninger om den kritikk som ble fremført fra flere hold.

Han skriver følgende: "Da denne uheldige krigstildragelse som sedvanlig under krigen ikke blev ordentlig undersøkt, gav den også anledning til mange slags rykter. Kaptein Holm begjærte krigsrett, men straks etter å ha mottatt rapport om affæren tilkjennegav Kongen ham og hans underhavende sin tilfredshet med deres uferdede mot og nu kunne ryktene om, hvad der muligt kunne ha vært anderledes ved de trufne foranstaltninger, ikke komme til retligt skjønn."

Historien om slaget i Lyngør blir ikke fullstendig uten at man får vite hva som hadde skjedd før kaptein Holm gav ordre til å kappe ankrene kl. 7 om kvelden den 6. juli. - Det hele forholdt seg slik:

Kaptein Holm var ombord i "Samsø" til middag hos sjefen her, kapteinlt. Grodtschilling og hadde alle offiserene etter middagen gått opp på Kirkeberget, en høyde ovenfor husene i Haven, for å kaste et blick utover havet. Nu får de se 4 orlogsskip med britisk flagg og for fulle seil i en sydvestlig bris

stevne rett mot innløpet til Haven havn. Skipene holdt kursen som om de skulle ha de beste loser ombord.

Før Holm og hans offiserer i Haven havn hadde blitt oppmerksom på de engelske krigsskip var disse imidlertid allerede blitt oppdaget av månedsløytnant Parnemann som hadde kommandoen over kanonsjalupen "Kiøge Bugt" som var postert i Borøkilen. Han rodde ut og gav den nærmeste av briggene et skudd og dreide de fiendtlige skip deretter av og stod til sjøs igjen. Sin kontakt med fienden ble av Parnemann innrapportert til Borøya signalstasjon som meldte dette videre. De optiske signaler kom godt frem vesterover, men gikk i stå østerover p.g.a. lite siktbart var. Signalene stoppet derfor opp mellom Risør og Jomfruland. Månedsløytnant Ring, sjef for kanonjolle nr. 3 som var postert på østsiden av Tromsøya, hadde likeledes oppdaget de fiendtlige krigsskip og hadde sendt ilbeskjed til divisjonssjefen i Arendal. Deretter seilte han ned til Kalvøysund og la seg til her for det tilfelle fienden skulle forsøke å seile inn denne vei. Etterat Parnemann hadde vært i kontakt med fienden, trakk han seg tilbake med sin jolle og søkte tilflukt bak en holme i Borøykilens munning. Nevnes kan det forøvrig at der fra "Dictator" ble skutt geværskudd fra mersene mot Parnemanns jolle.

De engelske orlogsskip holder på nytt innover mot skjærene og det som da hender, er at briggen "Podargus" går på grunn på Buskjærsteinen. Kaptein Stewart detasjerte straks briggen "Flamer" til dens assistanse og beordret den kjentmann de hadde med, ombord i "Calypso" som deretter tok ledelsen tett fulgt av "Dictator".

På Borøya like vestenfor Haven havn på en liten øy som heter Hæstnesholm, lå et lite kystbatteri og likeledes lå et batteri på Dyrnæs eller nå kalt Dernes. Dernes batteri ble oppsatt ved krigens begynnelse ved frivillig sammenskudd og det hadde 4 kanoner, mot vest 2 karronader kort skyts av svært kaliber og de 2 kanoner som vendte utover var 18 punds langskyts.

Batteriene var under kommando av kystvernsjefen, det vestre under seksjonsfører Bernt Ejnersen og det østre under Gunder Christophersen. Divisjonsanfører var P. Evensen.

Besetningen på batteriene bestod av 6 unge matroser, 1 kruttbærer og en luntepasser. Peder Hansen fra Eidbo var en av mannskapet.

Da de første engelske briggene kom inn skjøt den kommanderende kystvernoffiser på dem, men da de besvarte ilden, flyktet han med noen av sine folk til skogs. Jernverkseier Jacob Aall sier i sine "Erindringer" at kystvaksjefen var en høyst aktverdigg mann, men ingen krigshelt.

Batteriet på Dernes ble nu overtatt av den tapre skipsfører Axel Jensen som fortsatte skytningen på de engelske krigsskip, men da de små mengder ammunisjon som var på skansen snart var oppbrukt, kunne engelsklennene uhindret passere. Det var krutt man hadde mangel på, og ble derfor ilbud sendt til Nes Jernverk for å hente forsyninger. Når nye forsyninger ankom, var "Podargus" kommet av grunnen og hadde stått til sjøs.

Det har alltid vært et stort spørsmål hvorledes kaptein Stewart så hurtig kunne finne det sted hvor den norske eskadre holdt til på kysten. Dette problem må finne sin naturlige løsning i det forhold at de engelske krigsskip som jaget langs kysten til stadighet bordet norske fiskerfartøyer og tvang fiskerne til å opplyse om de hadde kjennskap til hvor de norske orlogsfartøyer var. I nærværende tilfelle var en fiskerskøyte blitt bordet om morgenen kl. 7 østenfor Risør av "Calypso" og man var blitt meddelt at fregatten "Najaden" sammen med noen brigger holdt til lenger vest på kysten.

Kaptein Stewart hadde utlovet en belønning til den matros som kunne oppdage "Najadens" skjulested, og var det fra briggen "Calypso" at man ble oppmerksom på de norske båter i Haven havn. Når det er blitt fortalt at man fra "Calypso" omlag en halv nautisk mil av ytterste skjær utfor Oksefjorden så en fregatt og flere brigger ligge til ankers, må dette bero på en feilerindring hos engelskmennene, idet det trolig etter Holms oppfatning var fregattens bovenrøyer som raget opp over fjellene i Haven havn som hadde røbet skjulestedet.

Tradisjonen i Lyngør forteller at kaptein Stewart hadde oppfordret besetningene på de engelske skip til å si ifra om noen var kjent i farvannet og ville påta seg å lose fartøylene inn. Tilsist skulle ha fremstått en matros, svensk av fødsel, og som fra tidligere hadde vært bosatt i Lyngør hvor han skulle ha vært skomaker, men nu gått i engelsk krigstjeneste. Hans navn var Christian Hansen.

Dette kan ikke være tilfelle, idet skomaker Hansen, som vi senere skal høre om, ble arrestert i Lyngør sammen med sin kone. Skomaker Hansen hadde åpenbart sitt hjem i Lyngør i 1812 og finner vi ham igjen i folketellingslisten fra 1815 (se tillegg bakerst i heftet under avsnittet: Holmen), hvorav det fremgår at han bodde på Holmen like i nærheten av den nuværende "Holmbrygga". Han testamenterte forøvrig sitt hus til skole for stedet og her holdt Lyngørs første skole til.

Hvorledes skomaker Hansen skal være kommet ut til de engelske krigsskip og kommet seg ombord og hvorledes han skulle vite at de engelske orlogsfartøyer akkurat den 6. juli skulle befinne seg utenfor Oksefjorden, er det ingen som kan gi noen rimelig forklaring på.

En annen versjon av samme forræderihistorie er fortellingen om at en nordmann som skulle ha vært reservelcs i distriktet hadde rømt fra landet i 1805 og gått i engelsk krigstjeneste. At den samme mannen ble tatt til krigsfange av nordmennene året 1812 og at det ble avdekket at mannens rette navn var Ole Gulliksen fra Porsgrunn og ikke Charles White, som han kalte seg, beviser jo intet som helst, når det ikke kan tilbakeføres, at Gulliksen var ombord i "Dictator" eller de medfølgende brigger den 6. juli ved innseilingen til Haven havn.

Hva man enn måtte mene om disse forræderihistoriene, forteller sagnet at den mann som loset de engelske krigsskip, av kaptein Stewart senere ble satt i land på Steinsøen med den be-

skjed at han kunne reise hjem og si at han var Norges forræder.

Det var ikke bare befolkningen i Lyngør som fullt og fast trodde på dette med forræderi. Admiral Lütken, sjef for det norske sjøforsvar, var tydeligvis selv overbevist om at alt umulig kunne ha gått helt riktig for seg.

I bladet "Christiansands Adresse-Kontors Efterretninger" kan man kort tid etter slaget i Lyngør lese følgende avertisement:

"I anledning af Fregatten "Najadens" Ødeleggelse i Havnen ved Lyngør, som ikke kunde være sket, når det fiendtlige Linieskib ej havde været forsynet med en Mand af udmærket Lodskundskab i dette Farvand, udsættes en Præmie af 1000 Rdb til den første, som bevislig kan angive eller give Anledning til virkelig Opdagelse eller Paagribelse af den Nidding, hvis Nedrighed var stor nok til at forraade og skade Konge og Fædreland, til at foranlède saa mange brave Landsmænds Død, saa mange Forældres, Enkers og Børns Suk og Taarer.

Christiansand, d. 14. Juli 1812

O. Lütken
Kontre-Admiral
Chef for Norges flydende Forsvar."

Admiral Lütken gav forøvrig også en begrunnelse for innrykningen av annonsen og opplyste følgende:

"Dette har jeg gjort, ej alene for at opdage Lodsens, men for at indjage i Andre en Skræk for at efterabe dette.

Stillingen i Norge er meget slæm for Krigsvæsenet. Uden at tale om den med England avbrudte Handels onde Følger, ser vi for vore Øine, hvorledes vore Handelskibe, forsynede med Licencer, hver Dag taler med Fjenden, hver Dag med Fiskerne, som henter Mad til Kystens Indvånere, saa at Fjenden ved bestandig ethvert Foretagende, enhver Plads hvor Krigsskibene er."

J. P. With skriver om denne forræderihistorie i sin bok "Den Dansk-Norske Sømagts Historie 1700-1814" og ordla seg slik:

Du Nidding, som sveg din Konge og dit Fædreland, du som viste vor Fiende den skjulte Vei til dette Blodbad, du vardengang tilstede paa det seirende Rangskib, du saae ogsaa dette Syn, og maaske med Helvedes Glæde overtænke din store Belønning for det heldige Forræderi, men gid i din Dødsstund det atter levende maac staae dig for Øie, da skal du føle en Forsmag paa det Helvede, du selv har beredt dig."

Som tidligere opplyst tok kapteinlt. Rasch ved briggen "Kiels" gjenerobring i Lyngør 2 britiske matroser til fange.

Etter anmodning fra admiral Lütken ble der opptatt forhør av disse, og en av dem, matros Richard Kealy, 22 år gammel og født på øya Wright, forklarte at briggen "Calypso" om morgenen den 6te juli påtraff en norsk fiskerbåt. Av dens eier fikk engelskmennene greie på at de norske krigsfartøyer lå i Haven havn og den kurs som måtte holdes for å nå dit inn. Kealy opplyste videre at de senere ved middagstid fikk los ombord. Det var en innfødt nordmann som hadde vært fisker og så ut til å være 40 år gammel. Han skulle ha innloset først en brigg, deretter "Calypso" og endelig "Dictator".

Det er blitt hevdet at det synes ganske klart at den engelske matrosen løy for de norske offiserene.

På et senere tidspunkt mottok admiral Lütken en skrivelse datert 16. juli 1812 fra sjefen på "Podargus", kaptein William Robilliard, hvori han forsikret ved sin ære som offiser og gentleman at de engelske skip ikke hadde hatt annen los enn en av "Podargus'" besetning, kvartermester Andrew Todd, som var engelsk av fødsel og som hadde ganske godt kjennskap til innløpet til Haven.

Mange år senere traff en del norske sjøoffiserer kaptein Stewart på "Dictator" og hadde en samtale med ham om et eventuelt forræderi. Stewart som nu ble holdt for å være "en sann kristen, en sannhetskjerlig, uegennyttig og strengt rettskaffen mann", forsikret de norske offiserer at kaptein Robilliards forklaring var den rene sannhet.

På dette punkt hadde ikke kaptein Stewart skiftet mening og stemmer hans forklaring som eldre mann med den rapporten han innsendte til vise-admiral Saumarez under 7de juli og som lød således:

"Min Herre,

Jeg har den ære å underrette Dem, at i Gaar Aftes, da jeg med de in margina nævnte Brigger var utenfor Mardø, observerede Fjendens Mastetopper over Klipperne, Kaptein Robilliard paa "Podargus" tilbød seg frivillig paa den mest forekommende Maade at føre Eskadren ind for at attakere den, da han havde en med Stedet bekendt Mand ombord, og ettersom hverken Styrmandene eller Lodserne paa noget af Skibene ansaa sig duelige nok til at udføre dette Foretagende (Lodsningen), betænkte jeg mig ikke et Øieblik paa at modtage hans Tilbud - - - ."

Kaptein Robilliard skrev til admiral Lütken i juli mnd. 1812, da han hadde fått kunnskap om de omfattende undersøkelser som var igangsatt for å finne den person som hadde vært engelskmennenes los ved innseilingen til Haven.

Som grunn for brevet oppgir Robilliard at han av menneskekjærlighet ikke så at uskyldige ble straffet og ville bare underrette om dette. Forøvrig forsikret han at losen var en innfødt engelskmann som han hadde ombord.

Til svar meddelte admiral Lütken kun: "at i min Konges

Stater bliver ingen Uskyldige straffede."

Denne brevveksling med Robilliard innberettet Lütken til Admiralitetet den 20de juli og føyde til nokså oppgitt: "Man ser herav, hvorledes de vet alt hvad her foregaar, og dette er helt naturligt."

På offisielt britisk hold er heller ikke nogen gang blitt bekreftet at det var forræderi med i spillet. I "The Annual Register or a View of the History" for året 1812, Chapter XV, side 140-141 under "Naval affairs" kan leses følgende:

"On July 7th Capt. Stewart, of his Majesty's ship "Dictator", with three armed brigs, being off Mardoe, on the coast of Norway, observed the mast heads of a Danish squadron over the rocks. Captain Robilliards, on the brig "Podargus", having a man on board, offered to lead in to attack them -----".

Selv presteskapet på denne tid hadde tydeligvis tro på et mulig forræderi og skriver presten P. A. Jensen i sitt dikt "Lyngør er bleven vor Søndagsstation" følgende:

"Hvor skønnerten hist har tørnet for Anker, Svaied John Bull, indloset i Havn av en lumpen forræder."

I 1843 setter endelig sognepresten til Dybvåg, Christian Münster en stopper for rykter som spres i distriktet i forbindelse med at den omtalte forræder nu skulle ha avgått ved døden i hans sogn og på dødsleiet skulle ha tilstått sin forbrytelse.

I "Vestlandske Tidende" for 1843, nr. 59, skriver han:

"Man har fortalt mig at det rykte skulde versere i Arendal, at jeg i høst skulde være blitt hentet til en gammel los paa Sandøen, der nær ved å dø hadde erklært at ha noe paa hjerte, som han ikke kunne si til andre enn mig, videre, at han, efterat jeg var kommet til ham, skulde ha betrodd mig, at han var den som innloset det engelske linjeskib "Dictator" der året 1812 ødela fregatten "Najaden" i Lyngør. Jeg beklager at jeg i denne på nyheter saa fattige tid skal være nødt til at tilintetgjøre dette ellersganske morsomme rykte, at jeg er blitt hentet til noen los eller noen annen, der har betrodd mig det allermindeste i den tid jeg har vært prest her, og at jeg fremdeles ikke kjenner noensomhelst begivenhet herute, der i fjerneste maate kunne synes at begrunne et saadant rykte, der visselig skyldes en spassmakers lystige indfald sin tilværelse, og jeg skulde ei ha umaket mig med at nedskrive disse linjer dersom jeg ikke hadde trodd, at enkelte kunne ha hatt anledning av denne historie til at anse mig for at ha handlet uforvarsvarlig ved at aabenbare noe, der paa en saadan maade var meg betroet.

Dybvaag Prestegaard, 12. januar
1843

Christian Münster"

Det vakte alminnelig landesorg i Norge og i Danmark ved tapet av fregatten og alle de modige offiserer og mannskap som satset sitt liv i kampen og gikk bort.

Den unge dikter Sten Stensen Blicher forfattet følgende dikt og av dette ser man av og til noen strofer sitert, men da det som helhet nærmest er glemt, må det her finne sin plass. Også det kan på sin måte tjene til å illustrere den triste be- givenhet.

Løft dit Hoved, Dovrefjeld,
Se mod Søen ud.
Paa den mørke Bølge
Seiler med sit Heltefølge
Havets yngste Brud.

Det er lyst paa Nattens Hav,
Bølgen skinner rød,
Under Lyn og Torden
Brænder Himlen, ryster Jorden.-
Det er Kjæmpers Død.

Skjoldmø er hun favr og prud,
Af din Æt, og Dan.
Hun med sterke Vinger
Sig om dine Kyster svinger,
Norges trygge Land.

Kuglen kom, din ranke Mast
Er paa Bølgen lagt.
Jernets Vælde knuser,
Gjennem Rifter Vandet bruser
Med sin sterke Magt.

Natten gaar fra Østen frem,
Mørket synker ned.
Ingen Stjerner tindre,
Skyer Maanens Straaler hindre.
Taus er Nordhavs Brød.

Ilden flagrer høit i Sky,
Fra det hede Baal,
Møens Brudgom springer
Og mod høie Havmand. svinger
Dødens tunge Staal.

Vilde Havmand skyder sig
Gjennem Havets Bryst.
Kom fra Dovres Tinde,
Kom med Fart, I Nordenvinde,
Jag ham fra vor Kyst.

Strøb, du djarve danske Helt
Nu er Hevnens Stund,
Gjennombor hans Sider,
At han sønderknust glider
Ned til dybe Bund.

Havmand kommer listende
Blandt troløse Skjær,
Nu er Strid i vente,
Der er Hæder stor at hente.
Skjoldmø, drag dit Sværd.

Ak, hvi kom du nu, o Vind,
Du est Fiendens Trøst.
Seieren den var vundet,
Over Tusind Lig var fundet
Veien til hans Bryst.

Dog, o Mø, du saa hans Flugt
I din Æres Stund,
Før med danske Helte
Du i blodig Favn maa vælte
Dig til Havets Bund.

Saa hav Tak, du Heltehær,
Herlig var din Død,
Bølgen er din Bolig.
Men du sover sødt og rolig
i "Najadens" Skjød.

Grød ei, Kvinde for sin Søn,
Ei for Husbond kjær.
Slig en Død med Ære
Under Kamp og Seir maa være
Mer end Livet værd.

For å komme tilbake til kaptein Holms rapport av 9de juli 1812 og påstanden om at den skulde være full av uriktigheter har det kun lyktes meg å påvise en eneste direkte feil opplysning. Jeg tenker her på det som positivt stod anført.

Det medfører ~~dog~~ ikke riktighet at underkirurg Peter Sor-

genfrelt falt i slaget ved Lyngør, men det var Holm unnskyldt fra å vite når han skrev rapporten den 8de juli. Den rette sammenheng var slik:

Linjeskipet "Dictator" passerte i begynnelsen av august Store-Belt og landsatte den 8. august i Lohals to sårede fra "Najaden", nemlig nevnte Sorgenfrei og helbefaren matros Lars Andersen fra Bragermes. Kaptein Flensborg innberettet følgende om disse:

"De er nu indlagte paa Nyborg Sygehus, Chirurgens Blessure er i Hovedet, men han er næsten restitueret, Matrosen har faat en skraakugle gennem Laaret og den ene Arm overslaaet, dog gaar han oppe og er temmelig rask, hans Post var ved en Skansekanon, hvor han fik Blessuren i Laaret, hvorfor han gik ned i Lazarettet for at blive forbunden, strax efter skete en Explosion for ud, som kastede alting mellem hinanden i Lazarettet, ved denne Lejlighed blev hans Arm overslaaet, og Chirurgen fik sin Blessure i Hovedet, Vandet viste sig tillige strax, hvorfor de begge søgte at bjerge sig op ad gennem Dækket, som var sønderslaaet, Chirurgen gik gennem en af Porterne og ved Hjælp af den nedhængende Takkelage fik fat i et Stykke Vrag, som han holdt sig paa. Den anden Mand gik op paa Hytten, men da Skibet var sunket indtil Campagne-Lanternerne, firede han sig ligeledes ned og fik fat paa et Stykke Vrag, hvorpaa han flød. Efter at de havde ligget nogen Tid i Vandet, dog temmelig nær Fregatten, kom et engelsk Partøj, hvis Hensigt de ikke ved, der optog dem tilligemed 3 andre og bragte dem ombord i Linieskipet, hvor de meget vel behandlede, de 3 andre Mand døde.

Flere Fanger var ikke ombord hverken fra Fregatten eller Briggerne.

Chirurgen regner, at omtrent 30 Mand er druknede i Lazarettet.

Matrosen, som blev bragt i Linieskipets Lazaret, regner de Blesseredes Antal der ombord til omtrent 20 og 6 à 7 døde, dog var et Sykelukaf forude i Skibet, hvori han ikke havde været."

Med hensyn til nedseilingen fra Haven havn etterat engelskmennene hadde kommet forbi Borøen batterier, kan følgende bemerkes. Kaptein Stewart seilte så å si i kjølvannet på "Najaden" og han antok at hvor "Najaden" kunne komme frem måtte også "Dictator" kunne flyte. Dette var dog en sannhet med modifikasjoner, idet "Najaden" som nevnt var dyptgående forut 11 fot og 6 tommer og akter 12 fot og 4 tommer, mens "Dictator" stakk hele 22 fot. Kaptein Holm og hans offiserer holdt fra hytten på "Najaden" spent utkikk etter de engelske skip og måtte disse - hvis losenes utsagn holdt stikk - hvert øyeblikk gå på grunn, men dette hendte ikke.

Den led som krigsskipene fulgte, var så trang at man ombord på "Dictator" måtte ta leseilbommene inn. Den spennende seil-

las fortsatte stadig østerover, og ble avstanden mellom de dansk-norske og engelske skip stadig mindre. Omsider kom kaptein Holm med sin fregatt inn på Lyngør havn hvor han håpet han var reddet. Han holdt inn gjennom det nordvestlige innløp og så snart han var kommet inn gjennom det oppgav han straks seilene i den faste overbevisning at "Dictator" pent ville la være å følge ham inn her.

Først la briggen "Samsøe" seg helt østlig i havnen, "Lolland" lot sitt anker falle like opp til grunnen på Lyngørsiden, mens "Kiel" la seg helt nordlig opp under Holmen. "Najaden" kunne derfor sette sitt anker midt i havnen, men med den vestlige vind svaiet den således at den vendte stevnen nesten ut mot det farvann hvor fienden kunne ventes inn, hvis han ville forsøke å oppta forfølgelsen. Forøvrig er det riktig som Holm meddeler at det lå 2 store koffardibrigger på hver side i havnen. Nevnes må det imidlertid at Holm ikke hadde fått tid til å bjerge sine seil fordi hans folk stadig var opptatt med å få varp i land for å bringe "Najaden" i en bedre stilling og få bredsidene til å bære mot fienden, om han kom inn. Etter å ha oppgitt varpingen, hadde Holms folk nettopp tatt fatt på å bjerge seilene, da linjeskipets bovenrøylar kom til syne i det nordvestlige innløp til havnen.

Før jeg går over til flere detaljer om selve slaget og som ikke er omtalt i Holms rapport, må det fortelles litt om forholdene i Lyngør noen minutter før "Najaden" kom inn.

Mandag den 6. juli var en deilig sommerdag og ingen ante hva som skulle skje i de påfølgende timer.

Anders Olsens var på den tid hjemme i Lyngør og stod hans nye hus på Holmen under bygning og nettopp den dag "feiredes takøl". Taket var prydet med kranser og blomster og arbeiderne ble - som var vanlig skikk på den tid - bevertet av byggherren. Laget fikk imidlertid en trist avslutning. Kulene begynte å pipe festdeltagerne om ørene.

Flere år senere under en reparasjon av huset ble en liten kanonkule funnet i en av veggene.

Men tilbake til "Dictator". Linjeskipet står nu rett inn på Lyngør havn, setter ut et sværanker midt i sundet rett ut for Holmbryggen og kjører baugen opp på land så klyverbommen står over Henrik Gunleiksens hustak på Lyngørsiden. Hans hus var den gang beliggende mellom Arthur Kretz' hus og "Marcussens sildebu" som nu eies av fru Anna Jensen. Siden førte den kabeltau ut akter og tok tårn om "Husenghusenes Grundmur" og ble med sin gigantiske kropp liggende tvers over havnen.

Den 95-årige tolloppsinsmann Ole Aanonsen skal etter sigende være den som best så "Dictators" manøvrering inn på Lyngør havn. Han var nettopp kommet opp på varden på Lyngørsiden hvor den optiske telegraf hadde sin plass og hvor det nu står et vaktårn, som i sin tid ble benyttet av toldere og losere i Lyngør. Aanonsen skal ha fortalt at han så "Dictator" komme seilende inn Store Svalsund og så snart det kom til munningen av sundet, hadde det nok vært meningen å drive østover og rake like ombord

i "Najaden" før den kunne få stikke til havs, men det var for lite svingerum for det store fartøyet og "Dictator" fortsatte rett fremover og satte baugen i land.

Briggen "Calypso", som tidligere hadde ankret opp ved innløpet til Store Svalsund, kappet nu ankret og søkte lenger inn på Lyngør havn og ankret aktenfor og omtrent på linje med "Dictator". "Calypso" skal visstnok ha vært på grunn på Holmoden like før den klarte å komme inn i havnen.

Med "Dictator" og "Calypso" liggende så å si på linje fra Holmen og rett over til Lyngørsiden var Lyngør havn fullstendig lukket mot det nordvestlige og sydvestlige innløp.

Fra "Dictators" side var da kampen alt i gang. Så snart britene hadde berget seilene, begynte de å skyte på "Najaden" og briggene på mindre enn "et musketskudds avstand" (litt over 100 alen eller ca. 70 m). Det var ikke spørsmål om valget mellom kamp eller overgivelse.

Allerede den første salve fra "Dictator" var meget ødeleggende. Kulene boret seg gjennom fregattens skrog og drepte mange ombord. Det er blitt fortalt at blant de første som falt var den los som hadde ført de dansk-norske krigsskip inn på Lyngør havn, men det er neppe riktig.

Om denne los gikk også andre historier, nemlig at han av skrekk skulle ha gjemt seg nede i en "Rulle med Tougværk", hvor en kule "skule have ynkeligen rammet Forræderen" og så tilføyes det "hvad det ingen Grund er til at holde for Sandhed".

Omtalte los ombord på "Najaden" het Herbjørn Andersen og bodde på Hella på Sandøen. Han bar tittel av viseoldermann og var sjef for losene i distriktet. Det riktige må antas å være at han ble funnet død i en stol i messen og ikke skutt som J. Aall og historikeren O. A. Øverland forteller. Han bar ingen tegn på ytre molester og samtiden mente han var død av "Skræk og Gremmelse". Han ble begravet på Dybvåg Kirkegård.

Kaptein Stewart ledet personlig ildgivningen mot de norske skip, og snart var "Najadens" reisning helt ødelagt og mange kanoner demontert. Et par ganger var flagget nedskutt, men den tapre Holm lot det straks heise igjen.

Såvel over- som underdekket ombord i "Najaden" var snart overfylt med døde og sårede ettersom slaget skred frem og gang på gang brøt det ut brann ombord, men mannskapet ilte til og fikk slukket. Et varp hadde dog kaptein Holm under kampen fått satt ut og dette var satt fast på det koffardiskip som lå kloss opp under Holmen. Dette ble skutt over og kaptein Holm forsøkte å få et annet varp ut, men nu viste det seg helt umulig da det på Holmen var postert Marinere som overøste småbåtene med musketkuler.

Det skal være riktig at en skuddserie fra "Dictator" fikk alle "Najadens" master til å falle overbord med den følge at øverste dekk falt ned på batteridekket og knuste alt her nede. Historikeren O.A. Øverland hevder som sin mening at det ikke

bare var denne skuddserie som var den eneste årsak, men at der samtidig skjedde en eksplosjon i et av "Najadens" kruttmagasiner på grunn av en uforsiktighet fra besetningens side. Dette stemmer også med hva underkirurg Sorgenfrei og matros Lars Andersen fortalte til kaptein Flensborg, etter at de var landsatt i Lohals i Danmark.

Under kampen falt den unge sekondlt. Peter Buhl som således avsluttet sin korte heltebane. Han skal selv ha sagt at han under krigen med England ville bli drept stykkevis. Han hadde deltatt med heder under Kjøbenhavns bombardement, deltatt i striden ved Kalvebodstrand, deltatt ved Anholt og kjempet også her mot kaptein Stewart. Han hadde forøvrig alt 2 ganger vært engelsk krigsfange, men hver gang blitt utvekslet. Han hadde mistet sin venstre arm ved fektningene ved Kalvbodstrand.

S. S. Blicher forfattet følgende minnedikt over sin venn Peter Buhl.

Glat var din Kind, da første Gang
Du ind i Kjæmperækken Sprang,
Da mellem Mænd en Dreng du stod
Og ofrede dit unge Blod
Da uforfærdet udi Dampen
Du viedes til Heltekampen.

Glat var din Kind, da første Gang
I Kuglers Hvin og Sværdes Klang
Dødsengelen fór forbi dit Bryst
Med hul og rædsom Tordenrøst.
Da første Gang du maatte bløde
Udi det vrede Heltemøde.

Glat var din Kind, da første Gang
Du sværdet over Fienden svang
Da Kuglen kom og rev din Arm
Du Giæve, fra din unge Barm
Da udi Ilden ufortrøden
Du hærde dig til Heltedøden.

Høit var dit Mod, da anden Gang
Du ind i Kjæmpedansen sprang,
Da ene paa blodrøde Dæk
Du standed, Seierherrens Skræk,
Da lige freidig udi Nøden
Du smilende udæsked Døden.

Høit var dit Mod, da anden Gang
Du over dine Brødre svang
Mod Overmagt din Kjæmpearm
Mod Døden bød din kjække Barm,
Da, som i Storm en Eg i Dalen,
Du ene stod og stred paa Valen.

Høit var dit Mod, da anden Gang
Du gjorde Briten Veien trang,
Da svag af Kræfter, sterk af Aand
Du vristed Byttet af hans Haand,
Da værgeløs, men uforfærdet,
Du ene stod og mødte Sværdet.

Ild var din Sjæl, da sidste Gang
I Kampen sønderslittet hang,
O Danebrog, dit stolte Flag
Paa din sidste Hædersdag.
Hvor du, o Buhl, i Lyn og Torden
Gik til dit Valhal over Jorden.

Ild var din Sjæl, da sidste Gang
Du Staalet over Fienden svang
Da Luen om dit blege Lig
Med Bølgen stred, mens Aanden sig
Svang did, hvor mellem Verdens Poler
Det lyse Stjernebælte straalere.

Ild var din Sjæl, da sidste Gang
Du under Kuglers hule Sang
Paa Danskes Vei til Ros og Magt,
Sortladne Hav, har Døden smagt,
Til Himlen har du dig opsvunget.
Nu Buhl, nu er dit Drapa sjunget.

Saa skal din unge Slægt, og Dan,
Til Heltedøden for Fødeland
Som Buhl, hin danske Kjempe god,
Indvies aarle med sit Blod,
Og mandelig og uforfærdet
Slaa eller falde under Sværdet.

Før kampen mot "Najaden" var slutt brøt det for tredje gang ut brann ombord og grep denne om seg med voldsomhet, mens det vrak som var igjen av det en gang så stolte skip sank så dypt som grunnen tilsa. Der hvor "Najaden" gikk ned, var det dengang 19 fot dypt.

For kaptein Holm var der nu intet annet å gjøre, enn å få restene av mannskapet i land fra "Najaden". Kaptein Holm kunne selv ikke svømme og en av hans folk svømte med ham inn mot land. Kort etter ble de imidlertid innviklet i "Najadens" takkelasje og ville ha vært druknet, hvis ikke premierlt. Christopher Lütken var kommet dem til hjelp og tatt dem opp i et fartøy.

Skipssekretær H. F. Weichler svømte også i land, likeledes fikk sekondlt. Poul Sandholt reddet seg ut av en av fre-gattens arkelieporter.

Flere av dem som hadde reddet seg fra det brennende vrak, som truet med å springe i luften når som helst, var ennå ikke utenfor fare. Kapteinløytnant Krieger ombord på "Lolland" dro på et senere tidspunkt under kampen over på Lyngørsiden sammen med båtsmann F. Block for å bringe dem som hadde svømt i land på Lyngørsiden over til Odden, for at de ikke skulle bli tatt tilfange av engelske soldater.

Klokken var mellom 11-12 natt da Holm kom i land fra det brennende vrak. Slaget var ugjenkallelig tapt for denne gang, men der kunne muligens være anledning til å vinne et nytt. Han gikk straks igang med å undersøke om der var utsikter til at

han med noe hell kunne angripe de britiske orlogsskip med de kanonbåter som var tilstede i Lyngør eller som snart kunne ventes å innfinne seg her. Holm gav videre ordre til at briggene skulle trekke seg ut av kampen, men det var bare "Samsøe" som klarte å komme ut av Lyngør havn og østerover. Kapteinlt. Fredrik Grodtschilling på "Samsøe" hadde under slaget blitt hårdt kvestet i høyre arm, men vedble å føre kommandoen. Under den forvirring som oppstod da "Najadens" master gikk overbord, hadde han latt aktervarpet gå og unnslepp gjennom det østre løp. "Samsøe" la seg for anker i Einarsvika eller kanskje rettere Kvernkilen øst for Risøya. Her inne overlot han kommandoen til sekondlt. Hartvig Casper Christie og rodde deretter med briggens sårede, ialt 6 stykker, til Risør, hvor han forøvrig også ordnet med mottagelsen av de sårede fra de øvrige skip. Kaptein Holm kom kort tid etter ombord i "Samsøe" og fant den i full forsvarsstand.

Ombord paa "Lolland" som fremdeles stod på grunn med akterskipet, fortsatte man ennå en tid den ulike kamp på tross av at "Najadens" brennende vrak lå nokså tett inn til briggen. En fortsettelse var imidlertid ganske håpløs og sjefen, kapteinlt. Antonius Krieger, satte derfor ild på briggen, men strøk ikke flagget. Han gikk med sine folk iland på Odden og overlot kommandoen over besetningen til sin nestkommanderende sekondlt. Kristian Fredrik Kraft og briggens 2 andre offiserer, tidligere nevnte Gabriel Hesselberg og Johan Kristian Duntzfeldt som alle hadde utmerket seg under slaget. Kapteinlt. Krieger mottok deretter ordre om å ro østover for å få hjelp av kanonbåtene fra Portør.

Briggen "Lolland"s videre skjebne var at den straks ble bordet av en del gaster fra "Dictator" under kommando av løytnant James Wilkie og brannen ble slukket.

"Kiel", som lå i den uheldigste stilling av de norske brigger tett ved "Dictators" babords låring, slik at den kunne beskyttes langskips, men selv ikke kunne skyte annet enn med sin babords baukanon, måtte tilslutt stryke flagget. Mannskapet ble erklært for krigsfanger og ombord på briggen ble beordret løytnant Benjamin Hooper fra "Calypso". Såvel kapteinlt. Rasch, skipssjefen og hele "Kiels" besetning forble ombord, da Holmen var besatt av engelske marinere.

Ombord i "Kiel" falt månedsløytnant M. Rolfsen, og sekondlt. Fredrik Chr. Dichmann mistet sin venstre arm. (Månedsløytnant Rolfsen var tidligere fører av kanonjollen "Thygeson nr. 4" av Mandal og kjent for oppsnappingen av orlogsbriggen "Bellethe").

Kaptein Holm søkte ikke bare kanonbåthjelp østfra, men sendte sekondlt. Paul Sandholt vestover for å hente hjelp.

Etter kampen sendte kaptein Stewart følgende skrivelse til sin overordnede, vise-admiral James Saumarez:

For James Saumarez Bart. K.B.
Vice Admiral of the Red.
and
Commander in Chief.

His Majestys Ship "Dictator"
in the Slecve, July 7th. 1812.

Mr.

Podargus

Calypso

Flamer

"I have the Honor to inform you that yesterday evening beeing off Murdoc with the Brigs named in the Margin, the Mast heads of the Enemys Squadron were seen over the Rocks & Captain Roubilleard of the "Podargus" in the most handsome manner, volunteered to lead the Squadron in to attack them, he having a Man on board acquainted with the place, and as neither the Masters or the Pilots of either of the Ships conceived themselves equal to the Charge, I did not hesitate to accept his kind offer, well knowing the British Flag would meet nothing but Honor in such hands.

In the Entrance of the Passage the "Podargus" unfortunately took the Ground by which Circumstance I was deprived of the valuable and gallant Services of her Commander during the remainder of the day, and was in consequence obliged to leave the "Flamer" to her assistance, but in Captain Weir of the "Calypso" I found every thing that could be wished for, which in great measure made up for the loss I had sustained in the "Podargus" and "Flamer". By this Time 7.30 P. M. we had arrived within one Mile of the Enemy who were running inside the Rocks under a press of Sail. The "Calypso", who had also grounded for a short Time was now leading us through the Passage, and both her & cuerselves engaged with the Squadron and numerous Gun-Boats. However, at 9.30 I had the satisfaction, after sailing twelve Miles through a Passage in some Places scarcely wide enough to admit of our Studding-sail Booms being out, of running the "Dictators" bow upon the land with her Broadside towards the Enemy (Within hail) as Margin, who were anchored with Springs on there Cables close together and supported by Gun Boats in the small cruk of Lyngoe, the "Calypso" most nobly following us up.---

In half an hour, the Frigate was literally battered to Atoms, and the flames bursting forth from her Hatchways, the Brig had also struck & most of the Gun Boats were complitely beaten and some sunk.- The Action had scarcely and the Ship aflout than we found ourselves again attacked by the Gun Boats who had retreated on seeing the fate of their Squadron & were again collecting from all quarters, but Captain Weir of the "Calypso" having taken a most advantageous position, engaged them with the greatest gallantry & effect, indeed I am at a loss how to express my approbation of the prompt exertion of this gallant and meritorious affair.

The "Podargus" & "Flamer" the mean time were warmly engaged with numerous Batteries & Gun-Boats, both Brigs being aground, but by the uncommon exertion and extreme Gallantry of Captain Roubilliard the Officers & Crews of the Brigs they at last got afloat very much cut up. - On this Occasion Lieut. England particularly distinguished himself.

At 3 A.M. having got the "Dictator", "Calypso" and Prize-Brigs the fair way we attempted to get out through the Passage, when we were assailed by a division of Gun Boats from behind the Rocks, so situated that not a Gun could be brought to bear on them from either Vessel. In this situation to Prize-Brigs grounded, & notwithstanding every exertion on the part of Lieut. James Wilkie of this Ship, in the "Lolland", who had extinguished a fire on board her which was burning with great fury, and Lieut. Hopper of the "Calypso" in the "Kiel", we had to abandon them complete wrecks, Humanity forbidding us setting them on fire owing to the number of wounded Men they had on board. --

I cannot conclude this letter without mentioning in terms of praise Mr. William Buchannan the First Lieutenant of this Ship, and most earnestly entreat you will please recommend him to the Lords Commissioner of the Admiralty as a most Gallant & Excellent Officer. ---

From the nature of the Attack, I have been obliged to lengthen my report, probably more than the Service performed justifies, but in that case, I trust you will only attribute it my anxiety to endeavour to do justice to a set of Officers and Men who all sure have done their duty to admiration. The conduct of every individual on board His Majestys Ship I have the Honor to command has been highly meritorious, and I cannot amis to add the names of Lieutenants Dw. Dutton & Edwards, Captain Juscett, Lieut. James Baker & Lieut. J. Mc.Namak of the Royal Marines, Mr. R. West the Master, Mr. John Leukomlee the Purser. - The skilful attention of Mr. Hay the Surgeon to our own Men as well as on enemys has been beyond all praise & he speaks in the highest terms of Mr. Sandersen his assistant. --

Captain Roubilliard and Weir mention the conduct of all Officers and Men to have been such as characterize Britons in such situations, and I am sure I can with great Justice add my tribute of applause. ---

Exelence I have the Honor to transmit a List of the killed Vc., altho I cannot help deploring the loss of so many Brave Men, it is much less than could be reasonably expected, - The Danes acknowledge to have lost about three Hundred killed & wounded, I rather suspect fine.

Our Ships have suffered extremely on their Hulls, Masts & Rigging.

I have the Honor to be Your

most Obedient

Humble Servant

J. P. Stewart Captain
(Sign.)

De forskjellige overdrivelser og uriktigheter i denne skrivelse er overflødig å påvise. Den ble imidlertid straks etter sendt videre til Admiralty ledsaget av følgende oversendelsesskrivelse avfattet av admiral Saumarez:

Victory Winge Sound July 1812.

Sir/

Podargus

Calypso

Flamer

"I have the highest satisfaction in transmitting to you to be laid befor The Lords Commissioners of the Admiralty the enclosed Letter which I have this day received from Captain Stewart of His Majestys Ship "Dictator" ditailing the particulars of a most gallant exploit performed by him and the two Sloops and the Gun Brig named in the Margin, upon the Danish Frigate "Najaden", three large Sloops of War and numerous Gun Boats within the Rocks of Merdoe on the Coast of Norway, supported by Batteries on the Shore, in which the Enemys Frigate has been totally destroyed and the Sloops of War complitely disabled besides several of the Gun Boats sunk.

It is impossible for me to express in an adequate manner the undaunted Spirit displaying Captain Stewart and all the Officers and Men under orders in this arduous Enterprize which I am asured will be duely appreciated by their Lordships.

Captain Stewart speaks in the strongest terms of the Gllantry and zeal of Captain Roubilliard of the "Podargus" and Captain Weir of the "Calypso", and Lieutenant England commanding the "Flamer" Gun Brig. He also recommand Lieutenant Wm. Buchanan First of the "Dictator" to their Lordships favorable Notice.

Herwith is also transmitted the list of the Enemys Force with the Returns of Killed and wounded on board His Majestys Ships and also their Defects."

I have the Honor to be

Sir

Your most obedient humble Servant

J. Saumarez (Sign.)

Etter å ha kommet til sjøs med sine skip forlangte Kaptein Stewart i en skriftlig henvendelse til Admiral Lütken briggen "Kiel" med dens besetning utlevert som prise.

I den anledning innsendte Admiral Lütken til Admiraltetet følgende skrivelse, datert Christiansand den 20. juli 1812:

"Den engelske kaptein Stewart har ved Parlamentar tilstillet meg en skrivelse, hvorav gjenpart følger.

Da innholdet i skrivelsen er full av usannheter og ugrundede fordringer fremsatt i en uedel og endog fornærmelig tone så fikk Kaptein Stewart kun til svar: "at jeg hadde funnet hans brev av den natur, at mitt svar ble sendt til Admiral Saumarez."

Til sistnevnte har jeg sendt Kaptein Stewarts brev og etter nøye å ha gjennomlest det, besvart samme som vedlagte gjenpart viser.

Kaptein J. P. Stewarts brev lød slik:

Sir,
"The Fortune of War having placed in my hands the Danish Brigs of War, "Lolland" and "Kiel", part of the force which I attacked at Lyngør last night, I was prevented from bringing them of by a Division of gunboats, which in violation of a truce renewed the action again and humanity forbade my destroying them in consequence of the number of wounded Danes left onboard.

I shall now Sir, detail to You the particulars of this most disgracefull transaction no doubting that while your indignation is excited against the base and treacherous conduct of one of Your countrymen, You will as a man of honour, You will feel anxious to retrieve the Danish Character by complying with my just claim.

You will have been already informed of the result of the attack made last night upon the "Najaden" and three brigs, two of which the "Lolland" and the "Kiel" remained in our hands, the former having caught fire, which we extinguished by our men.

Captain Rasch of the "Kiel" for himself, officers and crew signed a parole, certificate not to serve untill exchange and upon application being made for surgical assistance to be made to Your suffering seamen on the two brigs and ashore, who were wounded, it was cheerfully and immediately granted upon a faithfull promiss being given, that the British ships should not be molested by the Danish gunboats on their retreat and a flag of truce was in consequence hoisted onboard the "Dictator".

You will judge of my indignant feelings, when I inform you, that as soon as the officer had gone ashore, who came with a flag of truce onboard the "Dictator", a division of your gun-boats commenced an attack upon the English ships, when the truce was flying and Your own men receiving assistance from us, and this very officer positively assured me on the quarterdeck of the "Dictator", the gunboats had withdrawn, and that captain Rasch after signing his parole and laying down his sword, the emblem of a profession he has for ever disgraced, not only urged his crew to return the vessel from a set of unarmed men, who had ceased to consider the Danes as enemies, but he actually attempted to fire of a gun with intention of sinking a boat full of

Englishmen, who had behaved towards him in a way, that entitled them to his gratitude and admiration.

I have now to demand, that justice from You, which I do not hesitate, You will as a brave man and an officer jealous of the honour of his country and his profession most readily accede to.

By all the laws of war, Sir, the "Kiel" is indispectably my prize, she was not only in my possession but her captain for his officers signed a parole not to serve again untill exchange, and nothing but the most base and cowardly treachery obliged me to leave her, I have to demand, that she must be given up to me in the same conditions she was left, and that her captain, officers and crew may be considered as prisoners untill they are regularly exchanged.

You must be aware of the disagreeable consequences which would attend the capture of captain Rasch, situated as he is the squadron under my order are directed to consider him as a prisoner of war on his parole.

I have the honour to be with great consideration.

Sir

Your most obedient. humble servant

I. P. Stewart

Captain of H.B.M.ship "Dictator"
and senior officer in the fleet"

Admiral Lütken etc., etc., etc. Christiansand.

Admiral Lütkens svarskrivelse av 18. Juli 1812 var som følger:

Christiansand, July 18th 1812

"Sir,

Having received the enclosed letter from the captain H.B.M.ship "Dictator", I have found it most proper to remit to Your Excellency my answer, not being able to give a direct reply without making use of a language beneath the dignity of my office.

The claim of the said captain to get His Danish Majesty's brig "Kiel" delivered up and all the crew regarded as prisoners of war can not any ways be complied with on account of the following reasons:

1. There has never been an armistice of truce with the ship "Dictator", neither by captain Holm who was the commander of the ships of war or the commander of the gunboats, nor has said captain or anybody else notwithstanding the applications made thereabout given any

verbal or written promise, that the gunboats should not attack, and especially as a prisoner of war, entirely incompetent thereto and never did so.

2. When the English guard - observing the "Dictator" at the attack of the gunboats making her escape - left the brigs, it was but naturally, that the Danish crew took possession of them again.

3. The captain of the "Kiel" has declared to me, that he has never signed any parole neither for himself, his officers or crew, but that he has given a designation of his own, his officers and petty officers names. He has also declared, that a sketch of some articles was made, tending to, that he and his crew, along with their baggage should be debarqued in the boats of the "Dictator" on condition not to serve until exchanged, but that such a document was never sent from the "Dictator" to his signature, and contrary to this the anchor of the "Kiel" was weighed and she towed by the "Calypso" without debarquing a single man - but as soon as the gunboats commenced their attack, the English guard left the brigs and the tow-line, and the "Dictator" with the "Calypso" made all haste to get away.

I am convinced Your Excellency will find this behavior entirely consistent with the character of honest and brave warriors on account of which the claim of captain Stewart is hereby refused.

It is with the greatest consideration I have the honor to sign myself.

Your Excellencys
most obedient humble servant
O. Lütken."

To
Vice Admiral Sir I. Saumarez, Commander in Chief of
H.B.M. Naval Forces in the Baltic etc., etc., etc.

Med hensyn til den hjelp av kanonbåter som var rekvirert såvel østfra som vestfra forholdt det seg slik at de 3 jollene som var stasjonert i Risør allerede kl. 9 om aftenen hadde fått signal om at man i Lyngør trengte hjelp. Jollene ble gjort klare og ble rodd avsted uten opphold. Det varte ikke lenge før man hørte den voldsomme kanontorden fra Lyngør og løytnant Gustav Henrik Mecklenburg som hadde kommandoen over de 3 joller, oppmuntret folkene til å trekke på årene og ro av alle krefter. Det oppstod en fullstendig kapproing mellom jollene, men fort gikk det allikevel ikke på grunn av motvind og høy sjø rundt Sildodden.

Ved midnatt var ~~To~~flotiljen nådd utenfor Snerte. Her møtte de i mørket de 2 kanonjoller som var stasjonert i Lyngør under løytnant Zahrtmanns kommando. Etterat Zahrtmann hadde satt

Mecklenburg inn i situasjonen ble der straks rodd mot Lyngør og møtte man her kaptein Holm som hadde rodd folkene i møte. Han gav ordre om å ro langs Lyngørsiden for å ta briggen under behandling, men ble imidlertid jollene mottatt med en så voldsom musketild fra engelske soldater og fra matroser i "Dictators" mers, at de måtte trekke seg tilbake. Mecklenburg ble deretter beordret til å ta stilling under Stensøen for herfra å beskytte fienden. Dette mislyktes også fordi det på Stensøen også var postert soldater som dekket bak hus og knauser, beskjøt jollene. Her inntraff også et uheld med kanonjollen "Gamle no. 1", da den fikk en kule fra "Dictator" og fikk skadet den ene sideving med alle rogaflene og måtte man praie om assistanse for å slepe jollen vekk. Sjef på denne jolle var månedsløytnant Thiis.

Kaptein Holm lot deretter jollene fra Risør innta en dekket stilling inn bak en pynt av Stensøen (Stensøkilen) hvor marinerne ikke kunne nå dem. Etter hvert skudd de fyrte mot engelskmennene, trakk de seg tilbake i kilen.

I parentes skal her opplyses følgende: En medarbeider i Vestlandske Tidende, John S. Olsen (pseudonym) utgav i 1912 på det Mallingske Bogtrykkeri i Kristiania et lite hefte om slaget ved Lyngør på 16 s. hvor han på side 7 anfører følgende om jollene i Stensøkilen:

"Kaptein Stewart sendte en løytnant med en avdeling folk i land for å få bort den brysomme fiende. Her traff de to menn fra øyen som hadde gjemt seg i skogen og vilde straks gjøre dem til fanger. Men da den ene av dem hadde gått på skole i England og talte godt engelsk, og ved nærmere samtale viste det seg, at han hadde vært skolekamerat av vedkommende offisers bror. De ble da begge frigivne. Da kanonbåtene ble fordrevet fra Kilen, forsøkte de at komme ind lille Svalsund, men ble her igjen stanset av engelskmennene, som hadde besatt både Holmen og Odden. Båtene trakk seg da tilbake til Brændingsholmen, der hvor nu en av fyrlyktene er anbragt. Det var her kaptein Holm kom ombord, da "Najaden" var skudt i senk."

Det har ikke lyktes meg å få verifisert ovenstående historie om disse to menn på Stensøen, og man må ha hatt en livlig fantasi når man tror på at en gammel norsk kanonjolle fra omkring 1812 kunne klare å komme igjennom Lille Svalsund. Om sundet har vært dypere enn det var i 1912, har det ikke vært bredere i 1812 enn det er den dag i dag.

Løytnant Zahrtmann hadde med sine 2 joller fra Lyngør stasjon også funnet en dekket stilling og sendte skudd på skudd mot linjeskipet.

Mens skytningen fra kanonjollene pågikk, var folkene på de engelske skip ivrig beskjeftiget med å få de dansk-norske brigger "Lolland" og "Kiel" gjort seilklare for bortføring.

Da engelskmennene var kommet i en meget uheldig stilling på grunn av ilden fra kanonbåtene, ble parlamentærflagget

heist ombord på "Dictators" stortopp, idet Stewart tydeligvis ønsket å vinne tid og få "Dictator" og "Calypso" av grunnen og stikke til sjøs med de 2 brigger som nu var i deres besiddelse.

Kaptein Holm sendte straks Zahrtmann ombord i "Dictator" for å høre hva parlamentærflagget skulle bety. Etter kort tid kom Zahrtmann tilbake. Han meddelte at Stewart var villig til straks å frigi sine gjorte fanger, såfremt han uten ytterligere angrep kunne slippe ut med sine skip og priser. Holm ga da uttrykk for at han synes parlamentærflaggingen var et lumpent skalkeskjul og at Stewart kunne hale det ned igjen, da han nu ville åpne ild påny og ikke ville respektere parlamentærflaggingen. Forholdet var jo at Holm hvert øyeblikk kunne vente divisjonen på 6 joller fra Arendal under kaptein Gabriel Grubbe Dietrichsons kommando.

Den kortvarige stans i skytningen hadde engelskmennene benyttet på beste måte. Som tidligere hadde "Dictator" et varp ute rundt "Husenghusenes Grundmur" og dessuten latt et sværanker falle akterut ved innseilingen. Besetningen ble nu satt til å hale i varpet og etter en del slit fikk de linjeskipet av grunnen. "Dictator" ble deretter halt opp under ankeret, men var herved nær på å komme opp i "Calypso". Seilene ble satt og nettopp i samme øyeblikk begynte det å blåse en temmelig frisk landbris. Stewart som forøvrig hadde benyttet tiden til å ta alle landsatte marinere ombord igjen, lot nu aktervarpet kappe og "Dictator" gled deretter ut "med svulmende seil og under matrosenes skingrende hurrarop" gjennom det sydvestlige innløp fulgt av "Calypso" som likeledes hurtig hadde fått satt sine seil og straks hadde kappet sleperen som var fastgjort i "Kiel".

Kanonbåtene fulgte trofast etter den flyktende fiende og beskjøt linjeskipet og briggen sålenge og så hurtig som mulig. "Dictator" svarte med sine speilkanoner. Ombord på "Jolle Øster-Risør nr. 2" ble en mann drept ved denne skuddveksling, mens nordmennene på sin side klarte å skyte ned "Calypsos" store mersseil. Skipene seilte med den friske vind inn fra akter langt hurtigere enn båtene kunne ro og etter en $\frac{1}{2}$ times forfølgelse måtte Holm gi opp, da hans kanoner ikke kunne rekke mere.

Den 8de juli kom "Dictator" inn med 2 av briggene til den engelske flåtestasjon Vinga utenfor Gøteborg. En kristiansandsskipper fortalte at han hadde hørt av en engelsk prismester at skipene hadde betydelige skader, briggene var bare "for vrak å regne."

Nordmennene hadde forøvrig nok et uhell under den kamp som fant sted under engelskmennenes utseiling. Ved det siste skudd fra kanonjolle "Gamle no 1", som var under kommando av månedsløytant Thisis, sprang en planke opp av pontongen i og med at skuddet smalt. Kanonjollene var forsynt med pontonger som løp et stykke ut fra jollenes akterende i vannskorpen og skulle tjene til å forøke bæreevnen og sette fartøyene i stand til å føre de store kanoner. - Ved uhellet ble pontongen fyllt med vann og jollen begynte straks å synke. Det ble straks rodd inn mot skjærene. Den nærmeste kanonbåt ilte til hjelp og fikk berget besetningen. Dette hadde knapt skjedd før "Gamle no 1" sank,

men etter en stund skjøt den atter opp med kjølen i været. Kanonen hadde da gått løs og var gått til bunns.

Det som deretter skjer er at kaptein Holm med sine joller ror inn på Lyngør havn igjen og da han så at briggene ikke var kommet under seil, besluttet han å gjenerobre disse. Til hans store overraskelse vaiet Darebrog på dem begge.

Som det vil erindres var kapteinlt. Rasch blitt ombord i "Kiel" etterat han hadde overgitt seg og engelskmennene hadde kommet ombord. Rasch stod på dekket sammen med sekondlt. P. Chr. Pedersen, overstyrmann Schytte, kanoner Hansen og båtsmannsmatros Chr. Pedersen. Da Holm begynte å skyte med kanonjollene, hadde de britiske prisemannskaper det travelt med å komme avsted. Kapteinlt. Rasch overfalt straks engelskmennene ombord i "Kiel" da han skjønnte de ville rømme skipet og vristet våpnene ut av hendene på flere av dem og tok endog et par matroser til fange, bl.a. førnevnte Richard Kealy, 22 år gammel.

Deretter sendte Rasch folk over på "Lolland" som engelskmennene likeledes forlot etter på ny å ha satt ild på briggen. Nu kom også "Lollands" egen besetning roende og det lyktes i all hast å få slukket brannen. Briggene hadde lidt en del på rundholter og reisning, derimot var skrogene ubetydelig skadet. Holm gav nu ordre til at 2 kanonjoller skulle hjelpe til med å få gjort briggene klare av "Najadens" brennende vrak. Med de 2 andre joller skulle løytnant Mecklenburg gå i gang med å berge den hvelvede "Gamle No. 1". Dette lyktes da også nokså snart og den ble deretter hjemsendt til Risør. Det viste seg at også de andre gamle joller var i en skrøpelig forfatning.

Kampen var nu endt og klokken var henimot kl. 6 om morgenen.

Admiral Lütken var i stor tvil om hvorledes han skulle forholde seg med hensyn til kapteinlt. Raschs fremtidige tjenestegjøring i marinen etter de påstander og krav kaptein Stewart hadde fremsatt i sin skrivelse av 7. juli 1812. Lütken tilskrev Admiralitetet og fikk følgende svar tilbake:

"Det har behaget Hs. Majestæt under 15/8 at resolve saaledes:

Ifald Admiral Saumarez ikke vil lade sig overbevise ved de i Kontre-Admiral Lütkens Skrivelse af f. M. fremførte Grunde om det ~~Ar~~ rigtige i Capt. Stewart's Fordringer, saa vil Kapt.ltn. Rasch's Paastand ikke kunne befri ham for ubehagelige Følger, hvis han paany bliver taget til Fange, og desaarsag bør han ikke udsættes for en Behandling, der vilde være lige saa ubehagelig for ham som fornærmende for os.

Maate Admiral Saumarez Svar ikke udfalde til Fordel for Kapt.ltn. Rasch, bør han ikke kommanderes tilsøs, men blot til en Post i Landet, hvor ingen Rimelighed haves for, at han kunde gøres til Krigsfange."

Etterat admiral Lütken hadde mottatt svar på sitt brev til admiral Saumarez, skrev han til Admiralitetet den 21/8 fra Fredriksværn:

"Her indesluttet tilstilles det kongelige Kollegium Vice-Admiral Saumarez originale Skrivelse til mig, hvoraf jeg har taget Genpart. At bemeldte Admiral har misbilliget Capt. Stewart's Skrivemaade er klart deraf, at han ikke har tilbagesendt dennes Breve til mig, saavel som af den ganske anden Tone, i hvilken han taler om de danske Krigeres Forhold.

Uagtet Admiralen ikke frafalder Capt. Stewart's Paa-stand, saa synes det dog, at han ikke finder den aldeles grundet, efterdi han overlader det til den Regerings Justice og Magnamité.

Ligeledes følger hermed en fra Admiral Saumarez tilstillet og af captain Stewart bekræfter Genpart af det paa Briggen "Kiel" gjorde Udkast til en Konvention. Kapt.ltn. Rasch har deklareret, som tilforn indmeldt, at han vel har opskreven de 6 Navne, men enten paa et særskilt Stykke Papir eller i det mindste paa en Side, hvor intet andet stod, overalt er det kun en Navneliste og ikke Navneunderskrift, og vilde man anse dette Dokument for gyldig, saa synes alt jo at være ophævet, da Erobreren flygtede fra Skibet formedelst Kanonbaadenes Angrep.

Jeg anser derfor at Kapt.ltn. Rasch og Underhavende paa ingen Maade er bundne ved dette Skriveri."

Underdanigst

O. Lütken

Admiral Saumarez's svar lød slik:

His Brittanic Majesty's Ship Victory
in Wingo Sound, 19th July 1812.

"Sir,

With the most perfect disposition to render ample justice to your honorable feelings and to the brave and valiant conduct of the Danish Officers and men in the late action, I cannot admit the motives assigned in the letter you have done me the honor to address to me for refusing to comply with the just demand of Captain Stewart for His Danish Majestys Brig "Kiel" to be given up to him as lawful prize, and the officers and men to be considered prisoners of war.

That the said Brig Kiel had already surrendered and been taken possession of, you have been pleased to admit in your letter, it must be equally admitted, that Captain Rasch for himself and the other Danish Officers onboard of her had signed a Parole in behalf of himself, the Offi-

cers and crew of the Brig not to serve until regularly exchanged a copy of the said parole and the names of the officers I herewith endorse in proof there of.

It is also notorious, that the unhappy fate of the frigate "Najaden", humanity to her surviving crew as well as numerous wounded aboard the brigs induced Captain Stewart to make the signal for a Flag of Truce, which signal was acknowledged by a Danish Officer coming onboard the "Dictator" and after some conversation with Captain Stewart left him with the positive assurance, that the gunboats would not renew the attack, which was not conformed to contrary to this officers declaration immediately on his return to the gunboats, they renewed their fire, which obliged the officers of the "Calypso", who with a surgeon at the request of the Danish Officers was onboard assisting and dressing the wounded, to leave her, but not until after two shots from the gunboats had actually killed five men onboard her.

Under these strong and well attested circumstances it must be left to the Justice and magnanimity of the Danish Government whether His Danish Majestys sloop "Kiel" should not be restored us as a lawful prize to His British Majestys ship under my command, and that the Danish Officers and Men, belonging to her, should be considered on their Parole of Honor not to serve against His Britannic Majesty during the present war until exchanged."

I have the honor to be with great consideration

Sir, Your most obedient humble servant

I. W. Saumarez
Vice-Admiral and Commander
in Chief of H.B.M. ships ec.

"These are to certify that the Danish sloop of war, "Kiel", mounting 18 - 18 pd. guns with a complement of one hundred men actually onboard at the commencement of an action, during which she struck to His British Majestys ship "Dictator" on monday the 6th day of July 1812, is hereby delivered to Captain I.P. Stewart - and I further certify, that the whole of her crew amounting to the captain, two lieutenants, Master Surgeon, Purser and ninety-two sailors, the other two being dead, are hereby permitted to depart instantly on their parole until regularly exchanged for an equal number of men and officers of equal rank, excepting only those remaining onboard wounded, who are to be taken onboard His British Majestys ship in the harbour of Lyngør and sent to a port in Norway when recovered, their private property to be respected.

Names of officers:

O. T. Rasch, Captain

signed.   Peterson
                              Deichmann
                              Skivot
                              Aschou
                              Kliffel

Signed in the harbour of Lyngør, onboard the Danish
Brig of war "Kiel" in presence of me.

This 7th July 1812

I.N. Leukomlee
Purser of H.M.S. "Dictator"

lme copy
                              Stewart.   Captain

NB. Those pents written in red ink were subscribed by
the pen of Capt. Rasch of the "Kiel" in person."

Etterat Admiralitetet hadde pålagt admiral Lütken å opp-
fordre Sec.ltn. Zahrtmann til å gi en utførlig redegjørelse om
sitt opphold ombord i "Dictator", ble denne tillikemed de øvrige
dokumenter i saken tilstillet Generalauditøren til uttalelse.
Den lyder således:

"Det kongelige Kollegium har ifølge Hans Majestæts aller-
naadigste Befaling paalagt mig under 20de August at mod-
tage, Hr. Lieutenant Zahrtmanns Forklaring over adskil-
lige Punkter betræffende hans Sendelse paa det engelske
Linieskib "Dictator", til Oplysning om hvad der er fore-
gaaet imellem ham og bemeldte Linieskibs Chef Captain
Stewart med Hensyn til Briggen "Kiel" og dens Besætning,
som Captain Stewart paastaar at være erobret, og som en
Følge heraf samme udleveret og dens Besætning anset som
Krigsfanger, indtil Udvexling sker.

Jeg har den Ære at sende Hr. Lieut. Zahrtmann's Forklar-
ing aflagt paa Æresord og Kapt. Holm's Rapport af 5te
September. (finnes ikke).

Endvidere har det Høje Kollegium forlangt min Betænk-
ning over Sagen, som er denne:

Chefen for Linieskibet "Dictator" Stewart har under 7de
Juli, Dagen efter den uheldige Tildragelse med Fregatten
"Najaden", tilskrevet Hr. Kontre-Admiral Lütken i et
overmodigt og uædelt Sprog og deri fremført følgende,
hvis Sandhed eller Usandhed, man maa blive enige om,
forinden en bestemt Mening kan have:

Først: at Chefen for Briggen "Kiel", Hr. Kapitein Rasch,
havde undertegnet for sig selv, Officerer og Mandskab
en Parole til Vidnesbyrd om, at de ikke skulde tjene
indtil Udvexling sker.

Admiral Saumarez synes at antage, at det maa tilstaas,

at Kapt. Rasch har undertegnet en saadan Parole, og til den Ende fremsendes en Kopi af samme, men naar hermed sammenholdes, at Kapt. Rasch efter Hr. Kontre-Admiral Lütken's Udtalelse i Skrivelse af 8de August har nægtet nogensinde at have underskrevet en saadan Parole, men tilstaaet, at de i dette Dokument anførte Navne var blot et Opgivende fra hans Skib, og at Captain Stewart, efter Lieut. Zahrtmann's Forklaring, hejste det hvide Flag for at sende Fanger iland, hvilket ikke er sket, saa maa det antages for sandt, at Briggen "Kiel" vel har overgivet sig, og at der er begyndt en Underhandling mellem Chefen for det engelske Linieskib "Dictator" og Chefen for Briggen "Kiel", som havde til Grundlag Folkenes Ilandsættelse, men at denne Underhandling er bleven afbrudt ved Kanonbaadernes Ankomst, som nødsagede Skibet "Dictator" og den engelske Brig "Calypso" til at flygte, og altsaa kan af en begyndt, men ikke fuldbyrdet Mellemlanding, ingen Bestemmelse tages.

Andet: at Kapt. Rasch gav Trokabsløfte om, at de britiske Skibe ikke skulde blive molesterede af Kanonbaadene. Med hensyn til Stillingen vil det usande heraf let indses. Kapt. Rasch var Chef for Briggen "Kiel" og følgelig ikke kunde indgaa nogen Overenskomst, og Lieut. Zahrtmann's Forklaring viser bestemt, at han ikke var sendt for at afgøre noget, om Kanonbaadene skulde attackere eller ej, men blot at underrettes om Hensigten af det vajende hvide Flag, ligesom og den passerede Samtale med Lieut. Zahrtmann fuldkommen viser, at det umulig kan have været Genstanden, at handle om Kanonbaadene skulde attackere eller ej.

Tredie: den Officer, som kom ombord i "Dictator", aldri saa snart var kommen ombord, førend Kanonbaadene begyndte at angribe, førend Vaabenstilstanden var hævet, og at denne Officer bestemt forsikrer, at Kanonbaadene var gaaede bort.

Kapt. Holm har bestemt opgivet Hensigten af Lieut. Zahrtmann's Sendelse, denne benægter bestemt at have handlet enten om Vaabenstilstand eller om Kanonbaadene ikke skulde attackere, og end ydermere tilføjer Lieut. Petersen som tilstedeværende, og følgelig kan Captain Stewart's Foregivende ikke antages at være Sandhed.

Endelig fjerde: anker Captain Stewart paa, at Kapt. Rasch, efter at have undertegnet hans Parole, opfordrede Mandskabet til at borttage Skibet og gjorde endog Forsøg paa at affyre en Kanon.

Jeg har tilforn oplyst: at det blot kan antages, at en Mellemlanding imellem Chefen for Briggen "Kiel" og Chefen for det engelske Linieskib var begyndt, men blev afbrudt formedelst Kanonbaadernes Ankomst, da de engelske forlod Briggen og selv kappede Fanglinen fra Briggen "Calypso", som tog Flugten tillikemed "Dictator".

Føjer jeg til Forestaaende ikke alene, at Captain Ste-

wart's Andragende er fremsat i et yderst ubeskedent Sprog, men at samme maa antages endog at indeholde Usandheder, saa formener jeg, at der ikke kan tages noget Hensyn til, hvad han fremfører, derimod formener jeg, at det Sande alene kan antages for at være: Briggen "Kiel" med flere havde ophørt at skyde, og at denne virkelig maa antages at være taget i Besiddelse af Fjenden, at i den Anledning opstod en Underhandling imellem Chefen for Briggen "Kiel" og det fjendtlige Linieskib "Dictator", hvis Genstand var at handle om de Fangnes Udlevering fra engelsk Side, men at under samme hejsede "Dictator", hvis Chef frygtede for Overfald af Kanonbaadene, det hvide Flag, som voldte Lieut. Zahrtmann's Sendelse, men hvis Tilbakesendelse Angrebet af disse begyndte, hvorefter "Dictator" og Briggen "Calypso" flygtede og forlod Briggen "Kiel".

Under Forudsætning heraf antager jeg vel, at Briggen "Kiel" har været taget af de engelske Krigsskibe, men det er lige saa vist, at samme er igen tilbagetaget af den danske Magt, for hvilken den fjendtlige Magt har maattet flygte og forladt det gjorte Bytte. Er det vist, at Krigens Ret i Forbindelse med Folke-Ret erkender Generobrings Ret, saa er det den uimodsigeligste Sandhed, at Briggen "Kiel" som igenvunden er dansk Ejendom, og at intet uden Overmod kunde driste sig til at gøre Paastand om sammes Udlevering eller anse samme som erobret.

Hvad Kapt. Rasch med Mandskab betræffer, da formener jeg, at hvad i Foregaaende er anført at gælde, for Briggen "Kiel" maa ligeledes gælde for sammes Besætning, men udermere maa jeg anføre:

a. Ved en given Parole forstaar jeg ikke andet end den for Magten Vigende, hans Ord for, at holde de Vilkaar, som den Vindende foreskriver, saa længe den Vigende kan ansees for at være i hans Magt, hvilket maa antages at kunde ske paa to maader, enten ved at den Vindende beholder den Overvundne i sin Magt eller tillader ham frit Opholdssted paa Vilkaar. Det følger altsaa heraf, at saalænge den Overvundne vedliver at være i den Vindendes Magt, maa han holde det givne Løfte, men dersom den Vindendes Stilling forandrer sig til den Flygtendes, og den Overvundne eller det Overvundne tilbagetages, forandres begges Stilling sig, og følgelig ophører det givne Løfte, hvilket sidste endog ved den sidste Vindendes Ret, eller om man vil, ved Generobring maatte med Magt kunne tilintetgøres, herav følger, at om man end antager, at Kapt. Rasch som Chef for Briggen "Kiel" var for et Øjeblik den Overvundne og havde givet sin Parole, saa maatte denne eller hans Løfte anses for tilintetgjort, og, hvad som gælder om ham, maa tillige gælde som Briggens Besætning.

b. Men jeg antager, at Kapt. Rasch som Chef for Briggen "Kiel" ingen Parole har givet, men at der blot har været en Underhandling imellem ham og Captain Stewart, som er blevet afbrudt ved Igenerobringen fra dansk Side, ej fuldført og altsaa ved sig selv bortfalden.

Jeg skulde dertil underdanig formene, at hverken Briggen "Kiel" eller sammes Besætning kan ansees som erobret, men at samme er i Henseende til Fædrelandet i samme Stilling, som da Attaken begyndte paa Fregatten "Najaden" den 6te Juli, og at altsaa Admiral Saumarez kunde svares: "at Hans Danske Majestæt i at erkende saavel Erobrings- som Generobringslovene ikke finder, at Briggen "Kiel" eller dens Besætning kan eller bør tilbagegives.

Köbenhavn, den 28de September 1812.

Underdanig

H. Haagen

Til

Det Højkongelige Admiralitets og Kommisariats Kollegium.

Sekondløjtnant Christian Christopher Zahrtmanns rapport av 20. september 1812 lyder slik:

"Ifølge det Højkongelige Admiralitets og Kommisariats Kollegiums Ordre af 20de August d. A. afgiver jeg undertegnede paa Eresord følgende Forklaring paa 3. af Sø-Etatsens Generalauditor Hr. Etatsraad Haagen mig opgivne Spørsmål i Anledning af min Sendelse som Parlamentair ombord i det engelske Linieskib "Dictator" den 7de Juli d. A. nemlig:

1. Af hvem jeg i Anledning af Captain Stewart's Stillstands-Flag blev sendt ombord i bemeldte Linieskib?

Svar: Af Hr. Sø-Kapitain og Ridder Holm.

2. Med hvilke Instruktioner jeg var forsynet?

Svar: At erkyndige mig om Betydningen af et hvidt Flag, som fra bemeldte Linieskibs Stortop var hejst efter Fregatten "Najadens" Ødelæggelse.

3. Hvad imellem Chefen for det engelske Linieskib og mig er passeret?

Svar: Da jeg traadte over paa Skansen af Skibet, modtoges jeg af 2 Officerer, af hvilke jeg henvendte mig til den yngste og sagde ham paa fransk, at jeg ønskede at tale med Chefen, han spurgte mig, om jeg ej talte engelsk, og da jeg herpaa svarede, at jeg forstod det, men taledede det ej, bad han den ældre Officer høre, hvad jeg vilde. Jeg fremførte da for ham atter paa fransk mit Ønske, at tale med Chefen, og da han havde sagt mig, at den, jeg først havde talt med, var Chefen, lod jeg denne ved den ældre sige, at jeg af Chefen for den forhenværende danske Fregat "Najaden" var sendt for at spørge om Hensigten av et hvidt Flags Hejsning paa denne Tid, og om han maaske derved troede sig sikret for et Angreb af Kanon-flotillen, og herpaa erholdt jeg til Svar: Hensigten af Flagets Hejsning var, at han havde danske Fanger, som han ønskede at sætte iland, men at han, dersom han blev attackeret, halede det ned. Jeg spurgte nu, hvorfor han ikke allerede

havde sendt dem iland, da der jo havde været Tid nok dertil, hvorpaa han svarede, at de strax blive satte iland, og da jeg herpaa spurgte, om han saa halede Parlamentair-Flaget ned, svarede han: ja, sikkerligen, og, tilføjede han, attakerer de mig, haler jeg det ogsaa ned. Chefen tiltalede mig nu selv paa Engelsk, og da jeg som Parlamentair ej havde mere at gøre, ansaa jeg nu Samtalen som privat og for at vise ham dette, svarede jeg ham ligeledes paa Engelsk. Dialogen var følgende:
Han: Kapt. Holm lever altsaa?

Jeg: Ja.

Han: Han er aldeles ubeskadiget?

Jeg: Ja.

Han: Jeg beder Dem hilse ham og sige, at det glæder mig, han er ubeskadiget. Lever Lieut. Buhl?

Jeg: Han savnes og troes død.

Han: Det gør mig ondt, jeg kendte ham, thi jeg fangede ham 2 Gange ifjor.

Jeg: De er altsaa Capt. Stewart, forhen førende "The Sheldrake"?

Han: Ja.

Jeg: Dette Skibs Navn er?

Han: "Dictator 64".

Jeg: Det har altsaa ikke været i Bataille med Danske før?

Han: Jo, ubetydeligt med Kanonbaade, er "Najadens" Tab stort?

Jeg: Ej saa stort som man skulde tro, omtrent 60 Døde, hvor stort er Deres?

Han: 4 Døde og 10 Saarede, men De har vistnok mer end 60?

Jeg: Jeg tror det ej, Masterne og Dækkets Fald gjorde det meste, Kuglerne dræbte ej mange. I den største af de to Brigger, De har taget, var kun 2 Saarede.

Han: Saa-aa, har De mange dræbte eller saarede Officerer?

Jeg: Fra "Najaden" savnes 2, "Samsø"s Chef er saaret.

Han: Men hvor er "Samsø"?

Jeg: I Sikkerhed.

Han: Hvad kalder De Sikkerhed?

Jeg: Under et svært Batteri.

Han: Hvor er Kanonbaadene?

Jeg: Ej langt borte.

Han: Hvor er Kapt. Holm?

Jeg: Ej heller langt borte.

Han: De kunde bede ham tjene mig i at give mig en Nota over Besætningens Styrke paa alle de danske Skibe.

Jeg: Ja, det kan jeg, men da jeg ved, han ingen giver Dem, at de har almindelig Besætning, "Najaden" 300, "Lolland" 120, "Samsøe" og "Kiel" hver 100 Mand.

Han: Mine to Brigger til Luvart havde jeg troet tagne.

Jeg: Det er de nok ogsaa.

Han: Nej, her kan De se den ene (han viste mig den i Søen), men den anden er vel tagen?

Jeg: Ja, det er den vistnok.

Jeg sagde nu Farvel, men vendte mig i det Øjeblik, jeg stod paa Paldrebet, til den Officer, jeg havde parlateret med, og spurgte atter paa fransk, altsaa haler De det hvide Flag ned, naar De bliver angrebet? og herpaa svarede Capt. Stewart selv, da han forstod hvad jeg spurgte om, paa engelsk, ja sikkerligen. Jeg bad nu om at maate tale et par Ord med Lieut. P. C. Petersen, Næstkommanderende paa "Kiel", som var her ombord og havde hørt paa hele Parlamenteringen, og da jeg af ham erfaret Lieut. Rolfsen's Død og Lieut. Dichmann's Lemlæstelse, samt at den Officer, jeg havde parlateret med, var Kapt. Weir, Chef for den engelske Brig "Calypso", forlod jeg Linieskibet "Dictator", paa hvilket jeg hverken før eller senere har været.

Da jeg satte af fra Skibet, gjorde det Mærsejl los, saa at disse næsten var højste, da jeg naaede Kapt. Holm paa Kanonflotillen, og da jeg havde sagt ham, at Capt. Stewart ikkun havde højst Parlamentair-Flag for, naar han som en følge af det ej blev attakeret af Roflotillen, da at sætte alle sine Fanger iland, begyndte Attaken.

Endvidere være det mig tilladt at anføre:

Det er en bestemt Urighed af Capt. Stewart, naar han foregiver, at nogen Vaabenstilstand ved min Sendelse var indgaaet og følgelig ej heller kunde hæves, ligesom at jeg nogensinde skulde have foregivet, at Kanonfartøjerne var gagne bort, og altsaa at han ej heller af samme skulde attakeres, da jeg meget mer i Samtale med ham, saa meget som jeg Subaltern kunde og som Fjende burde, lod ham forstaa, at han skulde attakeres, og saavel hans Tone i Samtalen som hans Manøver i det Øjeblik, jeg forlod ham, nok som viste, at han tilfulde forstod mig."

Köbenhavn, den 20de September 1812.

C. C. Zahrtmann.
Sec.Lieut. i Sø-Etaten

Det ergret selvfølgelig kaptein Holm og hans offiserer meget at Arendals roflotilje under kommando av kaptein Gabriel Grubbe Dietrichson ikke skulle nå frem i så god tid at de kunne støtte og hjælpe ham i kampen mot de utseilende britiske orlogsfartøyer.

Kaptein Dietrichson hadde om kvelden den 6te juli mottatt

melding fra signalstasjonen på Jetmertangen på østsiden av Tromøya, at et fiendtlig orlogsskip ifølge med 3 brigger var sett styrende mot land. Straks etter innberettet også månedsløytnant Conrad Parnemann, som med sin kanonjolle "Kiøge Bugt" var stasjonert i Borøkilen, at fiendens bevegelser forekom ham mistenkelig. Dietrichson rodde da straks østerover med 3 kanonfartøyer, nemlig chaluppen "Gabriel og Ebbe Lund" samt "Thygeson nr. 1 og nr. 11". Underveis plukket han opp en fjerde jolle som var stasjonert ved Revesand.

Vinden var vestlig med sterk strøm. Roingen ble forsert da man østfra hørte en voldsom skytning og man antok at det måtte stå et slag ved Borøya. Da de var kommet inn i Borøykilen, så Dietrichson Parnemanns kanonbåt "Kjøge Bugt" understøttet av "Jolle nr. 3" med månedsløytnant Paul Ring i full kamp med 2 fiendtlige brigger, hvorav den ene stod på grunn.

Uten å undersøke hva som var den virkelige årsak til at Arendalske roflotilje var kalt østover, lot Dietrichson kanonchaluppen "Gabriel og Ebbe Lund" under kommando av månedsløytnant Harboe og "Kanonjolle nr. 11", som førtes av månedsløytnant H. Berg, ta del i kampen mot de 2 engelske brigger. En heftig kamp utspant seg og tok "Gabriel og Ebbe Lund" posisjon på mindre enn et geværskudds avstand fra fienden, idet Dietrichson ikke mente å kunne forsvare at disse to fiender forble uangrept på tross av at Parnemann underrettet ham om at de 2 andre fiendtlige skip hadde forfulgt "Najaden" og våre brigger i østlig retning innenskjærs.

I henimot 2½ time kjempet nu Dietrichson mot de to brigger. De norske joller led ingen skade da engelskmennene skjøt over hodet på nordmennene, mens deres ild var bedre rettet. På den ene brigg ble store merserå skutt ned, men ble dog snart heist igjen.

Under selve kampen lyktes det "Podargus" å komme av grunnen etter å ha kastet noen kanoner overbord.

En frisk bris blåste opp og "Flamer" og "Podargus" slapp tilsjøs.

Av ovenstående fremgår at Dietrichson på tross av det signal han hadde fått fra Jetmertangen og på tross av den meddelelse han fikk av Parnemann om at "Najaden" og briggene var forfulgt østerover, blander seg inn i kampen ved Buskjærsteinen.

Dietrichsons disposisjoner synes å være i strid med vanlig militær planlegging og ordregivning, men andre er av en annen oppfatning.

Historikeren O. A. Øverland har en annen mening om de ordre kapt. lt. Dietrichson hadde fått m.h.t. disponeringen av kanonfartøylene. Øverland skriver "at først nu, da kampen med briggene var endt på denne måte, underrettet månedsløytnant Parnemann Dietrichson om at det ikke var for disse briggers skyld, den Arendalske Flotilje var blitt tilkalt, men at det

gjaldt å møte en annen langt farligere fiende." Deretter fortalte Parnemann at fregatten "Najaden" og 3 norske brigger hadde satt østerover med et britisk linjeskip og en brigg etter seg.

Dietrichson hadde alltid hatt ord på seg for å være "en blid og saktmodig mann", og hverken han eller hans underordnede hadde vel drømt om det uvær, som skulle brake løs over deres hoder. Foreløpig var det ingen ting å gjøre ved hele affæren. Dietrichsons folk var helt utmattet og måtte hvile for å samle krefter etter den anstrengende roing fra Arendal og etter kampen ved Borøykilen. - Deretter bar det i retning Lyngør med forsert roing hvorfra han hørte voldsom skytning. Hit kom Dietrichson akkurat tidsnok til å se de fiendtlige orlogsskip forsvinne ut gjennom det sydvestlige løp forfulgt av kanonbåtene fra Øster-Risør flotilje.

Dietrichson sendte følgende udaterte rapport om sin deltagelse i kampen. Den lyder slik:

"Igaar Aftes modtog jeg Signal fra Stationen Jetmertangen paa østre Ende av Tromø, at 1 fiendtlig Linieskib og 3 Kutterbrigger saas styre mod Landet, strax efter blev jeg underrettet om fra Maaned's-Lieut. Parnemann, som havde Station i Borøkilen med Kanonbaaden "Kjøgbugt", at Fjendens Bevægelser forekom ham mistenkelige. Jeg lod strax de 3 Kanonfartøjer, Kanonbaaden "Gabriel og Ebbe Lund", Jollerne "Thygeson Nr. 1 og Nr. 11", som jeg havde ved Stationen Rævesand, trække med mig øster efter, Vinden vestlig, laaber Kuling men med svær vestlig Strøm. Da jeg kom henimod Jetmertange, hørte jeg en stærk Skyden østenfor, og jeg forderede da med min medbragte Magt østerefter, og da jeg kom henimod Borøkilen, saa jeg 2 Orlogsbrigger indenfor Skærene, og synes det, som om den ene af disse stod paa Grund, og den anden laa med Spring paa den. Med disse to Brigger, som var fjendtlige, var Maaned's-Lieut. Parnemann og Maaned's-Lieut. Ring, som med Kanonjollen Nr. 3 havde Udpost ved østre Ende af Tromø, i fuldt Engagement. Kanonbaaden "Gabriel og Ebbe Lund" under Maaned's-Lieut. Berg's Kommando, forenede sig med dem, og nu blev Slaget almindeligt og heftigt. De fjendtlige Kugler fløj os om Ørene, men da de alle gik over os hen, tilføjede de os aldeles ingen Skade, vore Skud, paa et Geværskuds Distance, af Kugler og Skraa gjorde en heldig Virkning paa Fjenden, uagtet Mørket ikke gjorde Skuddene fuldkommen sikre. Saaledes vedligeholdtes paa begge Sider en levende Ild i en Tid af $2\frac{1}{2}$ Time, da den ene af de begge ved Hjælp af friskere Vind, med fuldkommen Kendskab, søgte tilsøes, da det begyndte at blæse op med frisk Kuling og temmelig Dønning. Vore Skuds heldige Virkning var synlig, den ene Brigs St.Mærseraa var nedskudt, og den anden var jævnlig beskæftiget med at have sine Fartøjer forude under Bougen. Idag, da de er udenfor Sandø, fører ingen af dem Bramsejl. Jeg beklager, at den friske Vind favoriserede Fjenden i sin Flugt, da jeg ellers turde have haabet at blive Mester af dem.

Ad Maanedslieut. Parnemann blev jeg underrettet om, at et fiendtligt Linieskib og en Kutterbrig var indløbet fra Søen igennem Havesund til Haven, hvor Fregatten "Najaden" og vore 3 Kutterbrigger laa tilankers, og disse havde kappet deres Touge og sejlet østerefter under Fjendens Forfølgelse. Jeg lod mit udmattede Mandskab hvile lidt, og søgte derpaa med den samlede Magt østerefter. Da jeg kom henimod Lyngør Havn, hørtes en stærk Skyden, og da jeg kom udfor Lyngør Havn, saa jeg det fjendtlige Linieskib og Kutterbriggen med Force af Sejl styre tilsøs under Forfølgelse af Kanonfartøjerne fra Øster-Risør. I Lyngør Havn saa jeg Fregatten "Najadens" sørgelige Skæbne.

Jeg lod idag Morges, ved Dagbrækningen, fra Stationen Borø hidkalle alle mine vestre Udposteringer og tillod mig ogsaa at lade afgaa Signal for, at jeg behøvede Forstærkning, da jeg søgte østerefter til Lyngør. Jeg er forblevet her med min underlagte Magt for at holde et vaagent Øje med Fjenden og dække de 3 Orlogsbrigger, om Fjenden skulde formaste sig igen til at gøre et lignende Angreb, og tillige for at give Hjælp til de Saaredes og Dødes Transportering, da Kanonjollerne av Risør-Division har taget Skade ved Skydningen.

Mine underlagte Joller holdt sig prægtigt, mine Officerers og Mandskabs Forhold, som har taget Del i Affairen, var efter Pligt og værdig Hr. Admiralens gunstigste Bifald."

Løytnant Parnemann berettet i en rapport til kapteinlt. Dietrichson følgende:

"At den paa Grund værende Brig ("Podargus") har kastet Kanoner og Ammunition overbord er bevisligt, da jeg selv har opfisket en 8-pundig lang Kanon, og ligeledes er en lignende opbjerget af Peder Evensen paa Borø."

Løytnant Mecklenburg's rapport er datert Øster-Risør den 10. juli 1812 og lyder:

"Hermed har jeg den Ære at tilmelde Hr. Admiralen, at jeg i Mandags Aftes kl. 9, den 6te ds., da Telegrafsignalet for, at Stationen Lyngør trængte til Undsætning, kom hertil, strax afgik med de herværende 3 Kanonjoller. Stiv Kuling af SV. var Aarsag i, at vi, omendskønt al mulig Anstrængelse, først naaede Lyngør efter 4 Timers Roing. Da jeg var passeret Snerte, mødte jeg 2 i Lyngør stationerede Kanonjoller, hvoraf Sec.-lieut. Zahrtmann havde taget Kommandoen. Han underrettet mig om Fregatten "Najadens" Ødelæggelse, samt at maaske Angreb kunde foretages paa den engelske Brig, der var i Lyngør. Med dette Forsæt roede jeg med alle 5 Joller tæt op under Lyngør Holm i den Tanke at angribe Briggen fra Vestsiden, men da jeg strax blev modtaget med flere Musketteri-salver, dels af Soldatesken, som befandt sig paa Holmen og dels fra Linieskibets Mær, besluttede jeg at ro tværs over Storesvalesund for om muligt at angribe Briggen fra

Stensø, som ligger længere vestlig, men eftersom jeg passerede dette Sund, varpede Linieskibet sig saa, at hele Breddens stedse var vendt mod Jollerne. Nogle Skud blev løsnede efter os men uden Virkning. Ved at nærme os Stensø blev vi atter modtagne af en levende Musketild. Ved denne Lejlighed ble den ene Sidevinge med alle dens Rogafler skudt af Kanonjollen "Gamle nr. 1". Da Angrebet saaledes blev umuligt for mig, besluttede jeg at oppebie det Øjeblik, da Fjenden vilde gaa Sejl, da jeg saa kunde faa Lejlighed til under Sejladsen at skyde ham langskibs. Dette blev ogsaa fuldført i en Tid lang, og omsider forfulgtes Fjenden tilsøs, indtil han var kommet ud af Skuddistance, og jeg kan billig formene, at han har lidt betydelig Skade. Ved det sidste Skud fra Jollen "Gamle nr. 1" sprang en planke op af Pontonen, hvorpaa Jollen fyldte, og da vi var blevne bjergede af den nærmeste Jolle, sank den. Kort efter rejste den Kølen i Vejret, da Kanonen med Rappert var gaaet løs fra den og sunket. Da Tiden tillod mig det, bjergede jeg den igen tilligemed Master, Sejl og nogle Aarer, og sendte jeg den til Risør. Den Mangler iøvrigt Intet, men er i det Hele meget skrøbelig saavel som "Gamle nr. 4" og "Øster-Risør Nr. 2", hvilke upaatrivelig ved første Skud vilde have havt samme Skæbne, da Pontonerne har givet sig betydeligt, hvilket nu igen er repareret. Hr. Kapt. Holm med flere Officerer var tilstede ved Affairen, under hvilken 1 mand blev skudt paa Kanonjollen "Øster-Risør Nr. 2".

Da jeg i Onsdags Morges, den 8de ds. erfarede et Rygte i Lyngør om en mand ved navn Christian Hansen, bosiddende i Lyngør, Skomager af Profession, svensk af fødsel, at han skulde have lodset det engelske Linieskib, og at denne mand strax rømte derfra, dersom man ikke strax bemægtigede sig ham, gik jeg strax efter ham og fandt ham tilligemed nok en person, ved Navn Jørgen Hybber, nede ved Strandbredden iværk med at bjerge af det forliste Gods. Jeg tog dem begge med mig og lod mig af dem vise omkring i deres Huse, hvor jeg fandt mange staaende Ting, ikke alene af Kongens Gods, men endog af Indvaanernes i Lyngør, som tydelig beviste, at især den første Mand har ranet fra de i Rædselstiden forlattede Huse. Disse tvende Mænd tilligemed Førstnævntes Kone tog jeg ifølge kapt. Holms Ordre med til Risør."

Etter kaptein Holms anbefaling ble Danebrogsmennenes hederstegn (DM) tildelt følgende av "Najadens" besetning: Kvartermester Christian Thomsen, matros Peder Christensen, Sivert Jørgensen, Tønnes Torkildsen og Elias Pedersen.

Etter anbefaling fra divisjonsanfører Peder Evensen fikk Bernt Ejnersen og Gunder Christophersen DM for sin deltagelse i kampen ved Borøya.

Ingen av kanonbåtsjefene ble innstillet til noen utmerkelse.

I 1813 ble kontreadmiral O. Lütken kommandør av Danebrog

(KD), kapteinlt. A. Krieger ridder av Danebrog (RD), kapltlt. Dietrichson RD, kapltlt. Chr. Lütken og seklt. Dichmann, som tidligere hadde ridderkorset, DM, seklt. Kraft RD, likeså seklt. P. Sandholdt, Christie, Petersen, Hesselberg og Zahrtmann.

I forskjellige kretser hadde man det spørsmål oppe om det ikke var formålstjenlig å ta "Najaden" opp og sette vraket istand igjen for å få en hevn over det som hadde skjedd i Lyngør. Kaptein Holm skulle være sjef på den restaurerte fregatt for påny "at vende sit Ildsvølg mod den britiske Røver".

Av Lyder Sagen ble disse tanker mottatt med begeistring og forfattet han følgende kvad som er å lese i "Budstikken" for 1812. Hans vers lyder slik:

Du sank, "N a j a d e" i det mørte Hav
Bekranset med Ærens eviggrønne Krone,
Men snart du stiger af din vaade Grav
For atter stolt paa Bølgerne at throne.
Du lærte Horden fra hin Vikings-Ø,
Hvorledes Dansken slaar for Flagets Ære,
Thi skalst du atter paa den vide Sø
Dit Danebrog saa stateligen bære.
Din kjække H o l m, som sled seg af din Favn
Først da du sank i blodbesprængte Bølge - -
Bortsmil hans Sorg. Hans Kjækhed og hans Navn
Skal smilende i Kampens Mulm Dig følge.
Favn ham igjen, den Havets stolte Søn,
Hvis Trofasthed du prøvede i Nøden,
Og fryd dig ved hans Laurbærkrans saa skjøn,
Ak, som saa mangen pryder først i Døden.
Buhl, din og Danerflagets Øienlyst,
Grodttschilling - og Matrosen og Soldaten,
som ingen Aarvog nævner, men hvis Bryst
stod klippefast en Mur for Danerstaten,
"N a j a d e " dem hist paa det grønne Land
Et Mindesmærke Norges Sønner sætte,
Af Danmarks Eg og Norges Gran vi flette
En Krans derom, - og ved den vilde Strand
Nordhavets Røst til Æols Harpeklang
Skal evig synge deres Sørgesang.

Det var selvsagt ikke regningssvarende å forsøke å ta opp vraket av "Najaden", og meget tidlig ble løytnant Sandholdt satt til å bjerge det som var av noen verdi. Av en rapport fra admiral Lütken til Admiralitetet anføres følgende under 29/7-1812:

"Jeg har vært på Lyngør, hvor man under den raske Lieut. Sandholdt gør god Fremgang med Bjergingen, men da man for at faa fat paa Kanoner og mange andre Ting har maattet sløjfe, hvad der er over Vandet af Skibet, saa paatviler jeg meget, at Optagelse er muligt."

Av fregattens besetning var 102 mann usåret og disse ble fordelt ombord på briggene og ble satt til å bjerge fra vraket. Bjergningsarbeidet holdtes gående til henimot utgangen av oktober. Da var det tatt opp 18 batterikanoner og 10 skansekanoner.

En del av godset ble sendt til Fredriksvern verft og resten solgt ved auksjon.

Da "Najaden" ialt var bestykket med 42 kanoner og alene opptatt fra vraket 28 kanoner, skulle der følgeriktig være fremdeles 14 igjen på bunnen av sundet, men det er lite trolig.

Slik som vraket lå, var det til stor sjene for trafikken på Lyngør havn og etter mange og lange underhandlinger fikk Lyngørs beboere lov til å brette opp vraket og gjøre seg nytte av det, men på den betingelse at alt metall som de tok opp fra skipet skulle bringes til Fredriksvern. Bjergerne skulle få en viss pris for metallet, satt av myndighetene, men denne pris lå visstnok lavere enn hva man kunne få hos oppkjøperne. For å slippe å reise helt til Fredriksvern med metallet for å få konstanter, solgte uten videre bjergerne mest mulig til den som ville kjøpe. Det var ikke så lite som på denne måten ble tatt opp og det ble fortalt at bjergerne ble så flinke til å dykke, at de gikk til bunns og gjorde fast tau og kjettinger til vrakstykkene. Der hvor Bernt A. Olsens hus den gang stod, var et svabjerg og der hadde de noen primitive spill som bruktes til å varpe iland vrakstumpene. Det kom ikke så lite penger blant folk i Lyngør på den tiden.

Ovenstående til orientering for dem som ganske unødvendig måtte tilkalle dykkere i det lønnlige håp om å finne ytterligere deler av vraket. Noen gallionsfigur kan man overhodet ikke finne, da "Najaden" kun hadde "en krølle" i baugen.

I en skrivelse av 12te juli 1812 meddeler Holm at kapteinlt. Grodtschilling og sekondlt. Dichmann og alle de øvrige sårede er bragt til Øster-Risør hvor de ble behandlet på beste måte. Forøvrig ble byens rådstue brukt til lasarett. Byens borgere bidrog dels ved "levnedsmidler og forfriskninger", dels ved pengebidrag til å gjøre de såredes skjebne lettere. Inntil 12te juli var innsamlet 1046 Rdl.

De sårede ble først pleiet av regimentskirurg With og doktor Homan fra Kragerø og senere ble 6 kirurger sendt fra Larvik og Fredriksvern for å assistere. Fra Arendal kom overkirurg Ursin. Kaptein Holm ansatte som inspeksjonshavende ved lasarettet sekondlt. Hesselberg som hadde dette arbeidet frem til 1. oktober 1812, da han igjen gikk ombord i briggen "Lolland".

I slaget ved Lyngør var det dansk-norske tap stort. Ca. 180-190 mann reddet seg iland fra "Najadens" vrak, og av disse var ialt 85 såret. Det hadde med andre ord falt, druknet eller blitt tatt til fange over 100 offiserer, underoffiserer og matroser. Briggen "Kiel" hadde 4 døde og 8 sårede, "Lolland" hadde 1 død og 2 sårede og endelig "Samsø" 2 døde og 6 sårede. Enn videre ble 2 loser drept.

Kaptein Stewart oppgir ganske små tap. På "Dictator" var det 5 mann døde og 24 (deriblant en midshipman) såret, på "Flamer" 1 død og 1 midshipman såret, på "Podargus" 9 såret og endelig på "Calypso" 3 døde, 1 såret og 2 savnet (de norske fanger) eller ialt 9 døde, 35 såret og 2 savnet.

Forbruket av ammunisjon var for kanonbåtene: "Kiøge Bugt" 60 skudd, hvorav 8 med kule og skrå. "Gabriel og Ebbe Lund" 34 skudd, hvorav 20 med kule, 9 med kule og skrå og 5 med skrå. Nr. 3 35 skudd, hvorav 7 med kule og skrå. "Thygeson Nr. 1" 32 skudd, hvorav 6 med kule og skrå samt Risørdivisjonen 83 skudd med kule og 31 med skrå. Fra "Najaden" og briggene foreligger ingen oppgaver. Heller ikke fra de engelske fartøyer.

For å yte kaptein James Patteson Stewart skyldig heder og påskjønnelse for hans innsats under slaget ble han av admiralitetslordene utnevnt til Ridder av Bath-orden. "Calypso"s sjef, kaptein Weir, ble straks forfremmet til postkaptein og det samme ble kaptein Robilliard i desember 1812. Førsteløytnant på "Dictator", William Buchanan, ble kaptein. Andrew Todd, som loset de engelske skip inn Oksefjorden, ble også forfremmet.

Den 18de juli 1812 skrev Kongen til admiral Lütken som svar på dennes beretning av 10. s. mnd. at "vi har mottat et bevis paa at vaare sjøkrigere ikke gir sine forfedre noget efter i tapperhet og mot og ber forøvrig Lütken tilkjennegi for kaptein Holm og sjefene for briggene at han er "allerhøieste tilfreds" med deres mot, åndsnærværelse og utmerkete tapperhet."

De falne ble den 9de juli 1812 sammen med likene av 3 engelskmenn begravet i Lyngør med militær honnør.

De som døde etter overføringen til Risør, ble gravlagt der.

Ved innsamling blant marinens offiserer ble der noen tid etter bekostet en gravsten av marmor som ble lagt mellom løytnant Grodtschilling og Buhls graver. Den bar følgende inskripsjon:

"Vandrer, betrød dette Sted med Ærbødighed, thi her hvile 75 tapre Søekrigere, hvoriblandt Lieutnantene G. Grodtschilling og P. Buhl, der alle Gud og Konge troe, faldt Natten mellem den 6te og 7de Juli 1812, kjempende ombord paa Fregatten "Najaden", med britisk Overmagt."

Det er blitt sagt at det var synd å si at Lyngørs befolkning fredet dette enkle minneste. Tvertom, "råheten ytret sig på den styggeste måte" ved at stenen ble mishandlet og slått i stykker kort tid etterat den hadde blitt anbragt på gravstedet.

Andre mener at dette ikke var tilfelle. Lærer A. Berntzen som var godt kjent i Lyngør og som hadde vikariert ved Lyngør Skole i 1869, var blitt fortalt av sin mor at man uten tvil kunne fritta Lyngørs ungdom for denne skamlett, da det hadde vært engelskmenn, især fra hummerkutterne, som hadde ødelagt den, fordi hver engelskmann som kom til Lyngør havn skulle ha en bit med seg av gravplaten til minne om Stewarts heltedåd.

Ovennevnte Berntzen husket forøvrig fra sin barndom at det var flere gravhauger bortover begravelsesplassen og at disse forlengst er jevnet med jorden. Gravhaugene skrev seg fra gravlegning av lik som ble funnet ombord i "Najaden" ved ryddiggjør-

ing av vraket.

Som ovenfor anført skulle marmorplaten vært tilveiebragt ved innsamling blant "Søetatens Officerer", mens andre mener at gravplaten ble bekostet av Buhls kjæreste, en rik tysk dame.

Etterat marmorplaten var slått istykker ble det bragt på bane at der skulle skaffes et nytt minnesmerke ved offentlig innsamling og dette skulle bli "tarveligere end nødvendig kunde være for Tidernes Pinagtigheds Skyld". Det er en avbrukket skipsmast på et firkantet fotstykke hugget av straff-fanger i Akershus festnings slaveri. I fundamentet ble restene av den tidlige gravplate innmurt og bærer det nye minnesmerke følgende innskripsjon:

Her hviler
de
faldne
fra
Kampdagen
ved
Lyngør
den VI. Juli 1812

Avsløringen var berammet til tirsdag den 18de August 1847 kl. 11 formiddag. Allerede dagen før ankom et dampskip med admiral Petersen og det sjømilitære Musikkorps. Tvers over havnen litt vestenfor der hvor "Dictator" tok grunnen, lå orlogsbriggen "Fredriksværn" og skonnerten "Vale" til ankers. Forøvrig lå der i havnen to handelsfartøyer, en russisk bark og en norsk brigg, og var det videre en rekke seilbåter som var ankommet fra byene på kysten.

O. A. Øverland beretter følgende fra avsløringen:

"Det lille strandsted var rent overfylt av tilreisende, hvis antall tiltok kvelden utetter. Hele den utslagne eftermiddag omsvermedes briggen av båter, som var fulle av folk, som lyttet til musikken, som tonet til dem fra dekket.

Allerede ved soloppgang var den samlede mengde på bena. Det var en strålende vakker høstdag. Allerede kl. 8 om morgenen var alle tilgjengelige plasser i nærheten av gravplassen opptatt av forventningsfulle tilskuere. I en samtidig beretning om dagens festligheter heter det:

"Her skinnede Guds deilige Augustsol ned paa en duftende, nyslaaet grøn Plads, omgivet paa 3 Sider af terrasseformede Fjeldknatter, paa hvilke nær 2000, andre opgiver tallet 3-4000 Mennesker var leirede i maleriske Grupper, nydende det smukke Skuespild med Taarer i Øinene og Taushed paa Læben. Ingen anden Lyd naaede det lyttende Øre under Ceremoniens Pauser end den dumpe Sang af Brændingen mod Skjærene langt ude tilsøs.

Og saaledes maatte det jo være. Hundreder af Tilskuerno

havde selv været Vidne til den blodige Kamp i Lyngør Havn, havde selv seet "Dictators" Bougspryd rive Tagerne ad de fattige Hytter, havde selv hørt den bedøvende Larm af halvhundrede svære Kanoner, ladede med dobbelt og tredobbelt Skarp, havde selv givet en Haandsrækning ved den første ru Forbinding af den Mængde Saarede, der skreg og jamrede under Pinen af Saar, der var blevne dobbelt smertefulde ved at gjennemtrænges af det salt Søvand. Tusinder var der tilstede, der af Faderes og Moderes Mund havde faaet Beretningen om Slaget afprøget paa den livlige Barnefantasi, der fastholder et saadant Præg ligesaa trofast som Sølvpladen, der er bleven paavirket af den vidunderlige Daguerotyp. Illusionen hjalp desuden nu til at opfriske Billedet. Stolte Orlogsmænd lod sit deilige Frihedsflag vaie i den friske Vestenvind, fæstklædte Skarer af Søkrigere omringede Pladsen, og blandt disse saa man henstillede de faa Veteraner, der er tilbage fra hin Dag, nogle klædte i Søofficerens smagfulde og glimrende Dragt, men de fleste iførte Lodsens og den gamle Matros's simple og dog for Sømandsøiet saa smukke Klædebon. Blandt de sidste befandt sig en 70-aarig Olding, der, aldeles blind i flere Aar, havde forlangt at blive ført hertil fra det 4 Mil bortliggende Arendal for endnu engang at høre Kanontorden og faa Lov til at føle med de skjælvende Hænder paa Støtten, som reistes over hans faldne Skibskameraters Grave.

Kl. 10 opmarscherede 100 Mand af Briggens og Skonnertens Besætninger under Vaaben, og sammen med Søkadetterne dannede de omkring Støtten en Firkant, der var aaben paa den Side, som vendte mod Havnen. Øverst oppe i Firkantens lukkede Ende var opstillet Musikkorpset og et Sangkor, 16 Elever fra Holts Lærerseminarium under ledelse af cand. theol. Herman Thrane. Paa hver Side af Støtten stod en Søkadetunderofficer som Flagbærer.

Kl. 11 kom admiral Petersen, ledsaget af Krigsskibenes Officerspersonale tilligemed andre Officerer af Marinen og Landetaten - ialt 18 i Tallet -, Amtmand Harboe, Sorenskriver Fabricius og andre af Egnens Embedsmænd, 4 gjenlevende af "Najadens" Mandskab samt nogle andre Veteraner, der paa Kampdagen havde gjort Tjeneste paa Brigjerne og Kanonbaadene. Disse opstillede sig i en Halvkreds ved den aabne Ende af Firkanten.

Idet Musikkorpset spillede en høitidelig Sørgemarsch, traadte Presten til Dybvaag, Kristian Münster, hen til Støttens Fod, fulgt af 15 unge sørgeklædte Damer med Egekranse i Hænderne.

Under Ledagelse af Musik blev derpaa af Koret afsunget de to første Vers af følgende for Leiligheden af Abrahamson forfattede Sang:

Mel.: Være Fred med eder alle.

Gjennem Fredens trygge Dage
Mange Aar er lagt tilbage,
Siden denne Klippekyt
Vidne var til blodig Dyst,
Førend knust "Najaden" segned,
Mange kjække her i Døden blegned.

Kun av Havets Bølger hegnet,
Ei med Bautasten betegnet,
Lange var det Hvilested,
Hvor de kjække lagdes ned,
Men skjønt usmykt Grav dem gjemte,
Deres Daad og Død ei Norge glemte.

Vi, som end har friskt i Minde,
Dagen, uden Tegn kan finde
Stedet, Kampens Offer gav
Fredens Ro i tause Grav,
Som sin Tolk for Fremtids Etter
Er det Samtid Mindestenen sætter.

Den til fjerne Fremtid bare
Vidnesbyrd om Mod og Ære,
Som til Død paa Kampens Dag
Freidig gik for Land og Flag.
Som et Blad i Sømandskransen,
Staar den her imellem Bølgedansen.

Sterk, men simpel Støtten kneiser,
Norge sine Sønner reiser,
Hver som fandt ved denne Bred
Heltens Død og Gråvens Fred,
Hver en Søens Søn her sover
Under friske Kvad af Havets Vover.

Derpå holdt presten Christian Münster^{x)} talen for dagen.

---

x) Christian Andreas Münster er født i Kjøbenhavn 5-3-1803, døpt i Lyngby 21-5 s.å., død i Saude 3-11 1874. Student, dimitert av sin far, 1821, anneneksamen des. 1824, huslærer hos kammerherre Fredrik M.F.W. Løvenskiold på Rafsnæs ved Porsgrunn jan. 1825 til sommeren 1826, teologisk kandidat 13-9-1827 (haud) med praktisk prøve 13-1-1828 (laud). Sogneprest til Bygland i Setersdalen 20-9-1828, til Dybvåg 21-1-1840, til Enebak i Akershus 18-1-1854, til Saude i Telemark 21-3-1860.

Gift i Gjerpen 29-12-1828 med Marie Ordning, født i Skien 12-11-1804, død i Brevik 22-11-1880, datter av prokurator Realf Boysen Ordning (født i Skien 24-4-1771, død sst. mellom 18-20 mai 1805) og hustru Birgithe "Sophie" Margrethe, f. Fabricius (født i Hiterdal, Telemark, 1777, død i Skien 14-5-1805). Hun hadde fra et par dager før foreldrenes død og inntil hun blev gift vært "i barns sted" hos Jacob Aall på Borgestad ved Porsgrunn.

Hans røst lød grei og kraftig utover til forsamlingen som i høytidelig stillhet lyttet så de ikke gikk glipp av et eneste av hans ord.

Han ytret:

"Ærede forsamling. Der er en røst, som lyder høit fra himmelen, - der er et bud, der som et hovedbud av, hvad Herren har befalt menneskene, med betydningsfullt alvor lyder til vandrerne på jorden, - og det er, at menneskene skal elske hverandre, - at hver skal søke ei alene, hvad der er hans eget, men og hva andres er, - at menneskelivet her på jorden skal innvies til kjærlighetens tjeneste. Skapte i hans billede, hvis vesen er kjærlighet, er menneskene allerede i følge sitt himmelske utspring forpliktet hertil. Ennmer blir de dette, fordi Herren har befalt det således, fordi dette buds oppfyllelse betinger timelige og evige lyksalighet. Som utsprungne av et menneskepar må alle jordens beboere ansees for en eneste stor familie, hvis enkelte medlemmer, skjønt spredt over landene, dog alltid skal gjenkjennes - sees med glede - skilles med vemod. Det var her i tiden, at menneskene skulde begynne å øve denne kristendommens store hoveddyd, det var ei med ord alene, de skulde vise sig kjærlige, men med gjerning og i sannhet. Kalt til et virksomt liv her på jorden, skal de kristne stadig ha kjærlighetsbudet for øie og i deres hjerter, de skal minnes, at Guds ord lyder til dem: "Elsk Gud over alle ting, - du er hans barn, hans tjener, hans husholder, glem ikke å la ditt hjerte søke ham, fra hvem du har alt" - og Guds ord lyder atter: "Elsk din neste som deg selv." Og se, Gud kalte menneskene hver til sitt dagsverk, han gav enhver sitt kall å vareta, - fra fyrsten til den ringeste arbeider, og han bød dem alle å være tro - tro i hans gjerning.

Men mine ærede tilhørere, hvor forskjellige skulde ikke virkningene av menneskenes foretagender her i tiden være? Noen innskrenket til en snever krets, skulde ved sin virksomhet fornemlig søke å virke til dennes gavn, andres virksomhet skulde bære frukter for et større antall mennesker, noen skulde bli velgjørere for hele statssamfundet. Blandt disse nevner vi krigerne, som vover liv og blod for fedrelandet. Der gives, mine ærede tilhørere, i menneskehjertet, dette skjulte virksomme vesen i vårt indre, en inderlig hengivenhet til det land, hvor vi enten blev født, og hvor vår sorgløse ungdoms lykkelige dager hengle, og hvor vi vokste opp til menn, eller hvor vi som eldre inntrådte som borgere i statssamfundet og blev som sådanne delaktig i dets goder. Jo større disse er, jo lykkeligere vårt fedrelands forfatning er, desto inderligere er vår hengivenhet og kjærlighet til samme.

Sin rette store betydning får fedrelandskjærligheten, hvor den fremtreder i livet, forklaret, helliget ved Kristendommens milde ånd. Dog, det er ei landot alene, vi elsker, ei de egne alene, hvor ethvert skritt minner oss om lykkelige timer, vi har tilbragt, om uforglemmelige

goder, vi har nydt, - den sanne fedrelandsvenn omfatter alt, hvad der angår dette dyrebare land, med kjærlighet - dog henger hans hjerte fornemlig ved dets beboere, sine landsmenn, dem ønsket han fortrinnsvis å gavne, til deres vel ønsket han med et oppriktig hjerte å hellige sin tid og sine krefter, dem ønsket han etter evne å forsvare og beskytte mot vold og urett. Det blev krigerens kall å verne om det elskede fedreland, å forsvare dets selvstendighet, dets ære, dets lykke.

Den hellige skrift fremstiller så ofte freden som et stort og ønskverdig Gode for mennesket, og snart beskrives denne fred som en ro i menneskets indre, fremkalt ved tro og tillit til den himmelske Fader, snart som et enigt og vennlig forhold til menneskets omgivelser som en frukt av den kristelige kjærlighet - snart endelig som en enighet mellom forskjellige lands styrelser. Betrakter vi freden mellom statene, hvor stort et gode må den ikke ansees for? Hvorledes betinges ikke et lands fremskritt og velvære herved? Det er derfor for menneske-vennen en sørgelig betraktning å se krigens redslar hjemseke jordens land og deres beboere - sørgelig -, når han betenker, hvor mange lidelser menneskene derved påføres, og må han enn tilstå, at det synes, som om folkenes styrere i den senere tid har lært gjennom en dyrekjøpt erfaring å vokte seg for å tenne krigens fakkel, så vet han dog, at freden ikke er til å stole på, - at uforutseede begivenheter i et øyeblikk kan forandre fredens milde og gavnlige ro til krigens stormende og ødeleggende bulder. Det er i fred, man skal berede seg til krig, så lyder end i vår tid fra besindige lepper språket, og det inneholder, som ordene står, en dyp sannhet. I oldtiden oppbød Hærøren samtlige våpendyktige norske menn til å verne om det elskede fedreland, i våre dager kalles en lovbestemt og en frivillig klasse av landets kraftigste mannlige befolkning til dette verv. Det er disse, landets blomster, i hvis hender rikets øvrige innbyggere betror interesser, det er deres mot og tapperhet, de tillitsfullt stoler på. Betrakter vi nu krigerens kall i sammenligning med andre stillinger i livet, da vil vi finne, at gis der enn de menneskehetens velgjørere, der ofrer tid, krefter og formue for fedrelandets og dets beboeres lykke og gagn, så vover dog krigeren mest, all den stund livet er for mennesket det høieste jordiske gode, - det, for hvilket det gjerne vil bortgi alt annet. Livet vover krigeren, - uforsagt går han, når kamptegnet lyder, dit, hvor så mange savn og lidelser, ja kanskje døden venter ham, han forlater arne og hjem og alt, hvad der er kjært og dyrebart i verden - for kanskje aldri å gjense det mere. I sannhet. Heltens ferd fortjener vel å påskjønnnes av en erkjentlig samtid, å minnes med kjærlighet av en takknemlig etterslekt, som også nyter sin andel i de goder, tapperheten vant fedrelandet. Og har det ei bestandig vært så? Når blev den tapre krigers ferd upåskjønnnet, når hans minne glemt? Det er naturlig, at de, der oppebærer velgjerninger, er takknemmelige derfor - krigeren, som ofrer det bedste, mennesket har å gi, på den kristelige kjærlighets alter, nyder hederens krone og takknemmelighetens lønn, og min-

net om hans dåd utslettes aldri.

Norge har fostret mangen en djerv kjempe i sitt skjød. Fra dets daler utginge i oldtiden skarer "til Ledingsfærd som til Dans", og fra dets havomkranste kyster for vikinger, der lekende med havets farer "bar Norges Ry til de fjerneste Kyster". Hint Old er svunnet, men Nordens mot og kraft lever enn i Norges sønner, hines ætlinger. Eller finnes ikke nu de havets raske sønner, der, higende etter dåd, sier med Bjørn til Fridtjov:

"Havet er godt, det maa du ei negte,
Frihed og Hæder paa Havet bo,
Vade ei af den skrantne Ro.
End vil paa Bølgen jeg tumles og fegte,
Naar jeg blir gammel, til grønnende Jord
Gror jeg vel fast og som Græsset paa Enge,
Nu vil jeg fegte og kjæmpe ombord,
Nyde mit sorgfrie Væsen saa længe."

O, mitt hjerte banker høyt ved at tenke meg, at der i farens stund vil finnes modige og tapre menn også nu, - finnes helter, der ei vil agte livet høyere, enn at villigen vil ofre det for fedrelandet.

Jeg ser mig omgiven av en skare av norske sjøkrigere, der har samlet seg for å fornye minnet om deres ulykkelige brødre, der her under grønsværen slumrer den siste - dødens - lange søvn, - for å overvære innvielsen av et minne, Norrige setter over heltenes graver. Jeg føler meg trøstet ved å kunne forestille meg de følelser, der gjennomstrømmer deres hjerter i denne høytidelige stund, - dog ei deres alene, ei blott de få eldres, som deltok i hin fortvilede kamp, og som, etterat så mange kampfeller er stedt til hvile i jordens skjød, enn gjenvandrer, eller deres, som da tjente fedrelandet til orlogs, og med sorg spurte deres kameraters lemlestelse eller død, - eller de yngres som av historien kjenner den sørgelige begivenhet, som i nærheten av dette sted, midt for vårt blikk engang fant sted, - men også de mange tilstedeværendes, i hvis øren enn hin redselsnatt kanontorden gjenglyder."

Derpå gav presten en kort og klar skildring av den sørgelige kamp.

På et vink av taleren falt så sløret av støtten under kanontorden, fanfarer og dempede trommehvirvler. Mannskapet presenterede gevær, og de unge damer kransede minnet med ekeløv og eviggrønt.

Derpå tok presten atter til orde:

"Avsløret og viet ved kanoners torden står nu minnet for de falne fra kampdagen ved Lyngør. Det er hugget av granitt fra Norges fjell - et symbol på nordisk mot og kraft. Egnens døtre har omvunnet det med kranser av eviggrønt,

hentet fra havets strander, - et tegn på ærens og minnets kranser, der ei visner. Det er en alvorlig og høytidelig stund, der er så meget, der minner oss om Gud og evigheten. Over os Guds deilige himmel, hvor han, den almektige, troner - under våre føtter støvet av våre hedenfarne brødre, våre elskede landsmenn, der falt i kamp for fedrelandet. I en sådan hellig stund er det, at menneskeånden på tankens vinger hever seg over det jordiske - trøster seg ved håpet om det himmelske og evige. Det er, dyrebare medkristne, et hellig håp, vi har mottatt av Herren - håpet om et evig liv hinsides død og grav. Dette håp forsoner oss med alt det smertelige og trykkende, som følger av vandringen i dette forkrenkelighetens kledebon, og lærer oss å lide alt og tåle alt for den herlighets skyld, som hisset skal åpenbares. Hva vi her utrettet i tro og kjærlighet skal hisset ei være uten frukt. "De rettferdige skal hvile fra sitt arbeide, men deres gjerninger skal følge dem". Dog, det er ei alene for oss selv, vi trøster oss med håpet om et annet og bedre liv, vi håper det også for våre medkristne, - også for deres skyld, som Gud bød oss her å være sammen med, dem, til hvem Gud knyttet våre hjerter i kjærlighet, - dem, vi i samlivets hygge lærte å akte og elske, dem, vi med vemod sa det siste farvel, da de blegnet i døden. Det kaldes Livets land, det land, hvor vi atter skulle samles. Der er ingen smerte, ingen tårer, ingen strid - kun glede, ti seieren er vunnet. Også de, som her under jorden slumrer, skal engang oppstå. Livet, som de mistet i kampen for fedrelandet, skal atter skjenkes dem, og hvilken en glede, når de hisset til deres forklarte bryst kan trykke deres kampfeller, når de atter møter dem, når de engang skal samles i fredens land for aldri mer å atskilles. Lenge har vårt dyrebare fedreland vært forskånet for krigens redsler og nydt en lang freds velsignelser, - hvor lenge det således skal vare, ved alene Han, for hvis øye intet er skjult. Måtte fredens goder lenge werde vår lodd, men måtte vi også vite i fredens stille dager at forberede forsvaret for våre dyrebareste klenodier. Måtte Norges frie orlogsflagg stedse uplettet vaie fra "hine svømmende Borge", på hvis dekk havets sønner fridigen ferdes. Måtte de, når plikten kalder dem til kamp, werde lykkeligere enn hine krigere, hvis minne vi idag med vemod feirer, - lykkelige i kampen for frihet, i kampen for fredrenelandet."

De tre siste vers av sangen "Gjennom fredens trygge Dage" ble deretter sunget.

I 1912 ble det reist en bauta i Risør over dem som ble gravlagt der.

Den danske prost og dikter P. A. Jensen, skrev en del år etter slaget på Lyngør et heltedikt til "heder for de segnede helte". På den tid var den oppfatning vanlig hos den norske almenhet at hele historien ikke var til noen som helst heder for den norske marine, og samtiden rettet de kraftigste bebreidelser mot Holm, fordi han hadde innlatt seg på kamp i Lyngør, isteden-

for å stå tilhavs. Den norske kystvaktsjef fikk også sitt pass påskrevet, likesom sjefen for Arendals roflotilje ble sterkt klandret, fordi han ikke hadde innfunnet seg i Lyngør i tide, men latt seg oppholde på en annen krigsskueplass.

På dansk hold var stemningen en ganske annen og skal her gjengis P. A. Jensens dikt som et uttrykk for hva man i Danmark mente om slaget.

Lyngør er blevet vor Søndagsstation, her er goldt kun
og frydløst,
Men naar det kuler tilhavs, og fra Himmelen Strømme styrte,
Dønningen banker om Baug, og Masten zitrer og bæver
Spørges der ikke om blomstrende Strande og løvrige Lunde,
Ikke om Hvile i Skyggen af Hæg eller duftende Birke,
Men om en Vig kun, et vindstille Hul, hvor i Skjødets af
Klippen
Trygt man kan fæste sit Taug og tørne for Dræg eller Anker.
Lyngør er klassisk desuden. Kom hid, vor snaksomme Fører.
Kort os de ledige Timer ombord med din ordrige Krønik,
Hentet fra Kampen imellem de to, Fregatten "Najaden",
Ført af den dyktige Holm, og det britiske todækkers Rang-
skib.
Her stod Slaget, hvor Skonnerten hist har tøret for
Anker,
Svaied John Bull, indloset i Havn af en lumpen Forræder,
Op med sin Breddside tvertover hin, som i Bugten tilvenstre
Kampfærdig laa med sit Anker i Bund og for dobbelte Spring-
taug.
Flugt hadde været den let, den kunde for rummelige Seil-
vind
Frelst sig tilsøs, men den førte paa to armerede Brigger.
Svigte dem vilde den ei, og følge den kunde ei disse.
Hellere da med det glubende Trold med dobbelte Tandgjærd
Prøve sit Kast og friste, hvad Mod kan virke mod Rovlyst.
Men i en vanheldig Stund "Najaden" var tømret og taklet,
Viet til hastig Ruin, fra først den sattes paa Stabel.
Reist til Rangskib, mens endnu den laa halvfærdig i Dokken,
Blev den et Rov for Britannias Ran hin skjændige Time,
Da hun, af Blodlyst bespændt, lod plyndre og øde paa Reden
Alt, hvad den fattige Fugl gjennem livslange Sommere samlede.
Rangskibet hugged hun ned, - hun kunde ei slæbe det med
sig, -
Blev saa af Skroget en letbygd Fregat, men neppe i Sø bragt
Stødte den først paa Grund og seilede siden i Stormsø
Forreste Mersstang og Bramstang fra Bord, et drøvligt Omen
Knap nu rigget paany - da kom den graadige Ransmand,
Følgt af tvende Drabanter, men hin dem ventede rolig.
Pludselig dundred det britiske Skyts som en Torden i Sundet,
Splitted Fregattens Spring, saa den svaiede bagud, og
Baugen
Magted alene at svare med Skjel paa den larmende Tale.
Kjækt den svarte, men Røveren løste paany sine Ildsvælg,
Lucifer selv hjalp til, og ned fra den rammedes Reisning,
Styrkede brændende Stumper af Fok, af Mersseil og Bramseil,
Fænged i Dækket, hvor Krudtet var spildt og sprængte i
Veiret
Skanse og Bak, mens Skroget sank ned i det skummende
Havsvælg,
Bretland til liden Honnør, de segnede Helte til Hæder.

Etter "Najadens" ødeleggelse i Lyngør ble kaptein Holm sjef for roflotiljen i Sandøsund, idet dennes sjef, kapteinløytnant J. N. Müller, hadde måttet nedlegge kommandoen på grunn av sykdom.

I begynnelsen av september 1812 fikk Holm på ansøknings tillatelse til å foreta en reise av privat karakter med en av marinens kommandoskøyter og befant seg den 26de september i Havssund på tilbakevei til sin stasjon.

Besetningen ombord i skøyten bestod av en skipper, en kjentmann og 4 matroser. Som passasjerer medfulgte kaptein Holm, premierløytnant Brinch-Seidelin med hustru, barn og tjenestepike samt en frøken Gaarder.

Skøyten la ut fra Havssund i sterk sydostlig vind og med høy sjø, idet man aktet å dra til Helgeråen, hvorfra Holm over land ville ta seg frem til Fredriksvern. Holm var fra tidligere blitt sterkt forsinket på grunn av høststorm og uvær.

Ved Langesundstangen nektet skøyten å vende i en baut og etter en del uheldige manøvrer kom skøyten inn i bråttene og en stor bråtsjø førte båten mot Langesundstangen hvor båten gjorde et voldsomt hugg og hvoretter sjøen brøt over den. Kaptein Holm ropte til damene i kahytten at de skulle komme opp da de holdt på å forlise. I neste øyeblikk kom en ny bråtsjø og båten ble slått mot skjæret, kantret og sank. Straks etter så kjentmannen kaptein Holm, frøken Gaarder og tjenestepiken drive døde frem og tilbake på vannet. Skøytens øvrige besetning så kjentmannen intet til. Fru Brinch-Seidelin hadde ikke klart å komme opp på dekk og døde i kahytten sammen med sitt barn. De eneste som overlevde forliset, var kjentmannen og en matros.

Fra Langesunds brygger hadde mange sett forliset og alt ble gjort for å hjelpe, men forgjeves. Doktor Gartner, som var tilfeldigvis tilstede i Langesund, gjorde opplivningsforsøk, men uten resultat.

Det var kun kaptein Holm og frøken Gaarders lik som ble funnet etter ulykken.

Den 2. november fant begravelsen sted i Langesund. Til stede var kommandør Fabricius, verftssjef på Fredriksvern, oberst Meyländer, kapteinløytnantene S. A. Bille og Müller, løytnant Paludan, presten Bull fra Fredriksvern m.fl.

Sjefen for Jomfruland flotiljedivisjon, kapteinltn. C.C. Lous innberettet under 3. november 1812 om begravelsen slik:

"Tvende officerer toges til Marschaller, som gikk foran toget, deretter Hautboisterne fra Fredriksvern, som spillede en passende Marsch, saa Danerflaget, vaiende paa halv Stang, derefter 6 av Byens unge Piger, hvidklædte med Kurve, hvori Kranse og Grønt, hvilket sidste strøedes under Gangen langs efter Veien, saa Danebrogsordenens Kors paa en Pude, derefter de jordiske Levninger af den tidligt tabte kjække kaptein Holm, som blev baaret af

de tilstedeværende saavel Militære som Borgere, hvilke kappedes om at faa fat, saa Kisten, hvori Frøken Gaarder, baaren af de vakreste Matroser ved Divisionen i hvide Skjorter, prydet med sorte Baand, saa de tvende bjergede Matroser og saa en lang Svite af de øvrige Følgende. Toget gik i Kirken, som var prydet ved Koret med en Æreport, hvori en Medaillon saaes, hvorpaa var malet: Mod og Dyd, hædret af paaskjønnende Medmennesker. Dette var foranstaltet af Hr. Just Wright uden vort Vidende. Kisterne, som var omviklede af det danske Flag, sattes i Koret, 3 af de ommeldte unge Piger stod paa hver side og Flaget vaiede for Enden. Efterat en passende Salme var afsunget, holdt den herværende Prest en Tale, hvorefter følgende af Kommandør Fabricius forfattede Sang blev sunget:

Mel.: Være Fred med Eder alle

Gud, din Almagt vi tilbeder,
Skjønt med Vedmod vi begræder,
At "Najadens" første mand
Reddes skal fra Skud og Brand
For at ende daadful Møie
nær ved Havn - for Venners Øie.

Forsyn, Du alene leder
Ormens Gang og Heltens Hæder,
Holm, dit kjække elskte Navn
Skal frembringe Fremtiden Gavn.
Fred med Dødens gjorte Bytte,
Ak, vor Kummer kan ei nytte.

Trøst de elskte, som beklager
Tab af Barn, af Mand, af Fader,
Trøst den Mand, hvis ømme Viv
Ofred sit og Barnets Liv.
Fred med Dødens gjorte Bytte,
Ak, vor Kummer kan ei nytte.

Under sangen ble kistene bekranset av de nevnte piker. Sørgetoget gikk i samme orden ut av kirken og kistene nedsenket i gravene. Pastor Bull fra Fredriksvern deklamerte deretter følgende dikt:

Her, hvor Gravens stille Fred sig breder ud,
trygt i Ly for hint vildt fraadend' Hav,
ja, ved Foden af dit Tempel, store Gud,
hvile skal de Venner, du os gav.
Dypt, ak, Sorgens Pil den saaret har vor Barm,
bittert triller Øiets Taare ned,
mat og kraftløs zitrer Venners hulde Arm,
mens den reder Ederes Hvilested.
Dog - I fulgte jo Almagtens store Bud,
det jo kaldte Eder hisset hen,
engang Dødens Herre, Livets gode Gud
gjenforener os i Himmelen.

Deretter ble gravsangen sunget og mens man holdt på med denne, ble der gitt sørgesalutt fra 2 kanonsjalupper og 2 kanonjoller i havnen.

I Danmark var kaptein Holm ikke bare vel anskrevet som en tapper og uforferdet marinemann, men verdsatt utrolig høyt som det noble menneske han var. Østerriksk viseadmiral og dansk marine-overkommandant Hans Birch Dahlerups etterlatte dagboksnotater fra tiden 1790-1814 ble i 1918 offentliggjort av hans sønnesønn under tittel "Hans Birch Dahlerup - Mitt livs begivenheder", og her kan man lese om Dahlerups møte med kaptein Holm sålydende: "Det var første Gang, maaske ogsaa den eneste, at jeg saae og talte med Holm. Han gefaldt mig overmaade meget. Det var en ædel Værdighed og Ro i hans Væsen, og han viste mig en Ærlighed og en venlig Imødekommen som Ingen af de Andre gjorde, og som i Marinen heller ikke var almindelig. Han var, hvad jeg efter mit Begreb vilde kalde den komplette Gentleman, jeg endnu havde truffet i vor Sæetat."

Da nyheten om Holms død nådde Danmark, vakte det også her alminnelig deltagelse og et par diktere kvad minnesanger til hans ære. Sten Stensen Blicher's dikt lød slik:

Grød ei, Kvinde, for din Søn,
Ei for Husbond kjær,
Slig en Død med Ære
Under Kamp og Seir maa være
Mer end Livet værd.

O, men grød for ham, som her
Skilles fra sin Mø.
Hun i Bølgen dukker
Han tilbake staar og sukker
Paa den grumme Sjø.

Grød for H o l m, den danske Helt
At paa Kampens Dag
Døden ham ei rækker
Og med B u h l i Dybet trækker
Paa "Najadens" Vrag.

Skjult i Taager og i Storm
Kommer Døden bag,
Værgeløs han blegner
og i troløs Afgrund segner
Uden Sværdslag.

I Foersoms poetiske Lommebog for 1813 er inntatt et dikt til Holms ære. Det er forfattet av skuespiller B. S. Inge- man og gir uttrykk for den store sorg som Holms altfor tidlige bortgang fremkalte.

Hvad fiendtlig Magt staar rustet imot Jorden,
At styrte ned hvad høit og skjønt fremstaar?
Hvad fiendtlig Haand er udstrakt over Norden
At altid hvad den herligst har - forgaar?
Hvi ruller Bølgen længst mod Danas Strande
Saa sørgelig?

Ei mere stolt igjennem sølvblaa Vande
Den danske Havmand skyder sig.
Ved fremmed Kyst han ligger lænkebunden,
Og selv hans Sønner ei ham løse kan.
Skjønt deres Helteblod saa tit er runden
Trindt om den øde Strand.
Og med det røde Banner har de stevnet
Saa mangen Gang mod ulig Magt,
Og Faderen og deres Brødre hevnet
Og favnet Døden uforsagt,
Thi naar den danske Mand i Kampen falder
Da jubler han: thi Moderlandet kalder.

I Kampen gjerne Kjæmpen dør,
Og fra han gaar til Heltedansen,
Thi Barden om hans Urne slynger Kransen
Og Pigen med Kjærminder den bestrør.
Men naar i Muld og sorten Bølge
Brat Heltelivet synker hen,
Da kan ei Harpetoner Savnet dølge,
Da sørger Fædrelandets Ven.
Saa segned du, "Najadens" Kjæmpe
Saa sank du, H o l m i Bølgens Grav,
Og derfor kan din Bardes Sang ei dæmpe
Den Sorg, som toner over Land og Hav.
Nys stod du, Danmarks sterke Ceder
Mot Kampens Lyn urokkelig,
Nys kvad "Najaden" om din Hæder
Saa glædelig.
Men nu er det din Dødssang, Holm, hun kvæder
Nu sjunger hun saa sørgelig.

I Bølgen kysser hun dit blege Lig
Og svømmer bort i vilden Hav og græder.
Og se, paa Klippe og paa Strand
Staar sørgende saa mangen Broder
Og sukker: græd, o Fødeland
Din bedste Søn er død, vor Moder. -
Dog - rolig - sjunge Bragis Søn -
Hvo er den b e d s t e blandt de brave?
Et evigt Navn er døde Helters Løn,
Og Danmarks Ros staar blomstrende og skjøn
Og pryder stedse friske Heltegrave.
O Fædreland,
Vær stolt udi din Smerte,
Vær stolt - Thi hvert et Tap dig lærte,
At du har meget, som du tabe kan.

Kapteinløytnantene Søren Bille og C. C. Lous innbød til en innsamling for å skaffe tilveie et minnesmerke på Holms grav på Langesunds Kirkegård. Ved innsamlingens slutt var ialt kommet inn 6237 Rdl. og ennå ble det ventet noen bidrag. Bille og Lous beskriver senere hvorledes de hadde tenkt minnesmerket og aktet de forøvrig å la Thorvaldsen lage 3 basrelieffer til dette, som skulle foréstillte slaget på Lyngør havn, briggen "The Manly's" erobring samt motets og fedrelandskjærlighetens genier. Minnesmerket fikk dog ikke den påtenkte utformning.

Først i 1835 ble et monument reist på graven "av våpenbrødre og venner".

Admiral O. Lütken skildret Holm som "en herlig Kriger, med Ædel og blid Karakter, den elskverdige Ægtemand og ømmeste Fader", og foreslår at "hans Barn skulde opdrages paa det offentliges Bekostning". Admiralitetet fremsender admiral Lütkens skrivelse og uttaler at man ennå ikke vet om Holms formue i Vest-Indien er konfiskert eller i behold. Formuen hadde pro forma vært overført til en T. H. Fibiger. Under 3/1-1813 ytes Holms enke en gratifikasjon på 1500 Rdl. inntil hennes pensjonsforhold kan bli ordnet. Året etter, den 2/1, ble hun tilstått en årlig pensjon stor 300 Rdl., og denne oppebar hun til sin død i august 1860.

Den 14. juli 1813 løp en kanonbåt av stabelen i Trondheim og fikk den navnet "Kaptein Hans Peter Holm."

---oo00oo---

Linjeskipet "Dictators" loggbok for dagene: søndag den 5. juli, mandag den 6. juli og tirsdag den 7. juli 1812 så slik ut:

H.	K.	F.	Courses	Winds	Sigl.	Occurances on Sunday 5 July 1812.
1	4		E.S.E.	V.able		At 2.30 Light Breezes and fine, <u>A.M.</u>
2	4		ESE	NWbyW		Several strange sail in sight. Out
3	3		E.b.S			2 nd. & 3 rd reef of the Fore & Mi-
4	2		East	V.able		zen Topsail at 4 light Airs. Inclina-
5	1		SEb.S			ble to Calm. "Calypso" & "Podargus"
6	}	head from				in Company. At 6 crossed royal Yards.
7		South to				At 8 Calm fine weather. 4 Sail in
8		SW.				sight. At 11 a light Breeze from the
9				Calm		North. Mustered Ships Company by Di-
10						visions, at Noon Do.W. Current setting
11						East 1/2 Miles. Water 130 Tons.
12	1		ENE	North		Lat. de Obs. d -57-50 N.

Course	Dist.	Lat.	Longitude	Bearings and Distance at Noon.
	43	57-50	9-26 E.	Flekeroe Island N.70.W. Dist. 43 Miles.

1	2		E by N	v.able		Light Airs Inclinable to Calm. <u>P.M.</u>
2	1		E by S			At 4 Do W. Observed Paquet in the
3	1		SE by E			SE Quarter. "Calypso" and "Podargus"
4	1		SE by E			in Company. At 6 Light Airs and fine.
5	1		E by N	ESE		The land of Jutland SE by S At 7
6	1		ENE			in Royals and down the Staysails.
7	2	4	NE			At 8 Moderate & fine Wether. "Calypso"
8	5		NNE	W by N		and "Podargus" in Company. At 12 Mode-
9	5					rate Cloudy.
10	2	4	N by E			
11	2					
12	2			V.able		

H.	K.	F.	Courses	Winds	Sigl.	Occurrences on Monday 6 July 1812.
1	3	4	N by E	V.able		At 3 were Ship and hove to on the <u>A.M.</u>
2	4	6				Starbord Tack. In Top Gallant Sail,
3	5					At 4 fresh Breezes & Cloudy. "Calypso"
4	up	south off	SSE	WSW		& "Podargus" in Company. 2 strange
5	up	SSW off S	by E.			Sails in Sight. Drommels NW by W.,
6						6 Leagues. At 7 Exchanged No. with
7	up	S by W off	S by E.			H.M.Brig "Flamer", wored & made Sail.
8	2	6	NW by N	W by S.		Drommels NW by W, Dist. 3 or 4 Lea-
9	5		NW			gues. At 8 Do. We. Oster tensor NW
10	6	4	NW 1/2	W		by N., hove too & spoke H.M.Brig.
11	2	4	1/2	W		"Flamer". Noon Moderate & Cloudy.-
12	2	4				"Calypso" & "Podargus" in Company. Water 228 tons. Lat. Obs. 58-35 N.
Course			Dist. Lat. Long.			Bearings and Distance at Noon.
N	1/2	E.	43	58	33 9-42	Oster Tensor NWby W1/2W, Dist. 5 or 6 Lea-
1	4	4	south	WSW		Fresh Breezes and fine We. At 1 <u>P.M.</u>
2	4	4	WNW	SW		Tacked Ship. At 4 Fresh Breezes and
3	5	2				hazy We. - "Calypso" and "Podargus"
4	6		NW by W.	SW by W.		in Company, still in Chase. Obs.the
5						"Podargus" Tack in Shore, at 6 Obs. the
6						Enemys Frigate at Anchor. Tack Occasio-
7						nally. At 7.27 bore up for the Harbour
8						following the "Podargus" & "Calypso".
9						7.35 was fired at from Gun Beats & re-
10						turned the fire to the Village. Head
11						NE Wind. WSW at 7.50 Obs. the "Podargus"
12						on shore, hailed for the Pilot to be sen us & sent her a Boat to Carry out Kedge. Made the Signal 236.

Monday 6/7 Continued

Made the Signal 236 to "Flamer" with the "Podaegus"'s Pendant. At 7.50 Observed the "Calypso" aground. The Enemy NE by E, Distance one Mile. At 7.53 "Calypso" floated, at 8 made the Signal 88 to "Calypso". Observed the Frigate & three Brigs & a Sloop get under Weigh. At 8.04 made No. 6 general to Chase, at 8.10 set the Royals, at 8.45 exchanging Bow & Stern Chasers with the Enemy. At 8.48 Observed the Enemy Vessels haul round an Island Apparently leading to seaward, at 9.15 saw the Enemy at Anchor in a harbour 1/2 Mile Distance. At 9.17 the "Calypso" anchored, at 9.19 "Dictator" hauled in the Harbour on the Starbord Tack, laid the Ships Bow on the Land & remaind in that Position within 1/2 Pistol shot, open her larboard Guns at the Frigate & 3 Brigs & her starboard Guns on a Number of Gun Boats at 9.47 the Frigate & 2 Brigs struck at 10 the Frigate on fire at 10.10 she blew with a great explosion. "Dictator" ceased firing & hoisted a flag of Truce the remaining Brig also hauled down her Colours, at 10.15

Observed the Leewardmost Brig to rehoist her Colours & get under weigh, hauled down the Truce Flag & Commenced firing on her. Sent parties of Mariners on the Adjacent Islands to check Gun Boats. At 10.32 "Calypso" came into the Harbour. Sent Lieut. Buchanan to take possession of the "Kiel" & Lieut. Wilkie with a Party to the "Lolland" & to save the Danish from the wreck of the Frigate, Boats Employd picking up wounded Men, at 2 AM. hove the Ship of the Ground. Employed securing the Rigging Masts Yards. Swung the Ship, she grounded a second Time, People employèd transporting the Guns from Aft to Forwards, water having ebbed 15 Inches abaft till 5.30. - A Danish Officer came on board with a flag of truce at 6 Hove the Ship off and reembarked the Mariners from the Islands, on the Danish Officers return to the Gun Boats they commenced a warm attack with grope shot, being unable to Bring the Broadside to bear from the narrowness of the Channel made all possible Sail out "Calypso" in Company, the Enimys Gun Vessels Continuing to Encrease in Numbers & advancing with a Continual fire of rounds & grope which was returned from our

					<p>Stern Guns untill we were Clear of the Islands. Boats with Officers and Men returned from the Brigs, Employed stopping the Rigging Securing the Masts, found our loss during the Attack to be 5 killed and 23 wounded, Lost a red Insign I Union Jack & 6 Signal flags, being shot away.</p>
					<p>Occurrences on Tuesday 7 July 1812.</p>
					<p>H. K. F. Courses Winds Sigl.</p>
I				WSW	<p>Light Airs and fine Weather. Am Em- <u>A.M.</u> ployed warping and Swinging the Ship to get her out of the Harbour. Gun Boats Constantly firing on us at 5 cut the Warps and made Sail, left the two Brigs being unable to take them out, light Airs Gun Boats still keeping a heavy fire, people Employed repairing the Rigging and Clearing the Decks, at 8 Langar Harbour NW 3 Miles, at 10 Ouster tensor N by E 5 Leagues, Observed the "Podargus" & "Flamer" in the offing, Noon Moderate Breezes Squadron in Company, Water 126 tons.</p>
2					
3					
4					
5					
6					
7					
8					
9					
10					
11		south		WSW	
12					

Statement of the Enemys force

Najaden-38-mounting 50 Guns,
 320 Men-Long Pnd on
 the Main deck.

Lolland-20, long 18 Pnd -125 Men

Samsoe --18 --" 18 --" 125 --"

Kiel.....18 --" 18 --" 125 --"

and

Twentyfive Gun Boats carrying each 2 long 18 er 24 Pnd.

& from 50 to 60 Men.---

	Killed	Severly wounded	slightly wounded	Missing
Dictator	5	16	8	--"
Podargus	0	4	5	--"
Calypso	3	1	0	2
Flamer	1	1	0	0
Total	9	26?	13	2

J. P. Stewart, Captain.

Huse & Familier i Lyngør

ved Folketællingen i aaret 1815 i Dybvaag Sogn

Med lidt forklarende oplysninger angaaende Husenes beliggenhed.

(1921) E. Christophersen

(1960) E. Christophersen

Yttre Lyngør
(eller Lyngørsiden)

No. 1. Johanne Tellevsdatter, Reservelods

Jens Sørensens Enke:	Thor Nielsen	
6 Børn heraf Knut Jensen, Ellef Jensen	Hus	7 mennesker
2 fattiglemmer hvoraf 1 Enke m. 1 Barn		3 "

No. 2. Fast Lods Aanon Olsen og
Hustru Helje Torjersdatter

Deres Hus - sidst, Lods Jens Hyberts - beliggende ved Johs. Chrrens	7	"
--	---	---

No. 3. Skibseier, Skibsfører og borger
til Øster Risør: x) Jens
Christophersen og hustru,
Anne Marie Beruldsdatter
3 Børn
+ 2 Tjenere

Nuværende Marcussens - 1960	5	"
x) Min oldefar og mor 1960 E. CH.	2	"

No. 4. Exkjøbmand Jørgen Engebret
Hybertz Hustru Serine Marie
4 Børn
+ Pige Helene Christursdatter
med 1 Barn Karen Helen

Nuværende - Peder Hybertz	6	"
Nuværende - 1960 Jens Lods Fjøs	2	"

No. 5.a. Skibsfører Bernt Andersens
Enke Aase Marie
1 Barn Anton Jørgen Berntsen

Huset nedrevet i 1870-aarene nyt opsat tilh. Johan Lods - 1960	2	"
--	---	---

b. Matros Johan Larsen og
Hustru Kristin Petersdatter
1 barn

Muligens i B. Andersens hus	3	"
-----------------------------------	---	---

---

tils. 37 personer

	Transport	37 pers.
No. 6	Skibsfører og borger til Risør Mads Pedersen og hustru Allau Evensdatter børn Step. Bernt Nielsen " og Nils Madsen + i huset: Dattersøn Nils Jensen Sanden og Søster Anne Pedersdatter + Tjenestepige	Forhen. Peder Madsens & Anne Hiis hus nyt Nils Jensen Lods 1960
		4 "
No. 7	Fast Lods Halvor Aasulsen og hustru Karen Henriksdatter 5 børn & 1 Pige (ovennevnte H. Aa & Lods Aanon Olsen samt Lods Gunleik Madsen, druknede den 28/9-1817)	Nuværende - 1960 John Andersens Butik
		8 "
No. 8	Reservelods Tjøstol Einarsen og hustru Siri Mikkelsdatter 4 Børn, hvoraf 2 Lodser + Brordatter Kirsten Nilsdatter + Pige Marte Hiebelsdatter Grimsland	Nuværende - 1960 Ragnar Monrads hus
		6 "
		1 "
		1 "
No. 9	Sibsfører & Borger til S.Risør Nils Madsen og hustru Jørgine Susanne Bjørnsdatter 6 Børn	gamlehus stod paa Tomten af Elling Pedersens hus - 1920 Helmer Jensens - 1960
		8 "
No. 10	Ingeborg Jensdatter, Skibsfører Christen Christensen Kiibs Enke børn: Volontør Chr. Chr. Kiib Jens Chr. Kiib Chr. Kiib Chr. Kiib + tjenestepige	gamle hus ombygget paa tomten af nuværende Emmanuel Christop- hersens hus.
		4 "
No. 11	R.lods Gunleik Madsen og hustru Gunhild Henriksdatter 6 Børn	Gamle hus ombygget til Severin Martinsens 1921 nuværende - 1960 Arthur Kretz
		8 "
No. 12	Ingeborg Marie Andersdatter Skibsfører Cornelius Casper- sens Enke 3 børn: Susanne Caspersen Wrold " " Bent " "	husets beliggenhet ukjendt
		4 "

Ialt paa Yttre Lyngør

85 pers.

Indre Lyngør

A. Holmen

No. 1 a	Fast Lods Engebret Engebretsen, Enkemand 6 Børn: R. Lods Engebr. Engebretsen Maren Engebretsdatter R. Lods Erik Engebretsen Lodsgut Ellef Engebretsen Ole Petter Engebretsen Nils Peder Engebretsen	Husets beliggenhed var paa Pynten nuværende 1921 Simon Marcussens hus	7 pers.
No. 1 b	Fast Lods Henrik Engebretsen og hustru Anne Sofie Jonasdatter 2 Børn	Bodde paa Wollen Risøen	4 "
No. 2	Skibseier Skibsfører og borger til S. Risør Elling Nielsen og hustru Anne Knudsdatter 5 Børn: Ingeborg Grethe Ellingsdatter Nils Ellingsen Aline Ellingsdatter Torborg Malene Amborg Karine + Tjenestepige Skolelærer Thomas Brath	huset brendte 1884 det nyopbyggede Theodor Nielsen L. Hinrichsen-1960	7 " 1 " 1 "
No. 3	Skibsfører og Borger til O. Risør x) Anders Olsen og hustru 33½ Marte Marie Pedersdatter 24 2 Børn + Broderdatter Helene Aslaksdatter Aakvaag (7½ aar) + Tjenestepige	huset staar fremdeles og tilhører Sønnesønn A.O. Halm 1921 1957 - Flyttet til Rota, Egil Bjørn - Hansen x) Min oldefar & -mor - 1960 Ech.	4 " 2 "
No. 4	Matros Aslak Bentsen fra Sanden Samt Inderst Dorthie Pedersdatter Abraham Eriksens Enke	Huset stod på nuværende Bageries Tomt nedrevet i 60-aarene	1 " 1 "

Transport 20 pers.

<u>Holmen</u>		Transp.	28 pers.
No. 5	Matros Christen Terjesen hustru Birthe Askildsdatter 1 Barn	hus ukjendt?	3 pers.
	+ Mormoren Karen Nilsdatter Askild Johnsens Enke		1 "
No. 6	Styrmand Elling Pedersen og hustru Ane Clausdatter		2 "
No. 7	Karen Marie Jensdatter Skibsfører Peder Ellingsens Enke Børn: Ane Bertine Peders- datter 14 Tarjer Susanne 12 Aasild Helene 7½ Marte Marie 4 Petrea Thorsdatter f. 1816 + Fattiglem: Pige Ingeborg Helleidsdatter	Hun blev gift 2dn gang med Thor Nielsen Giving 5te jan. 1816. Peder Ellings hus 1921 Johan Engelhart Pedersen 1960	6 " 1 "
No. 8	R. Lods Ansteen Hansen og hustru Elen Svendsdatter Børn: Kirsten Ansteensdatter Grethe " er paa Giøvle ved F.værn Gunleik Anstensen Helene Anstensdatter Aline "	Malla's hus 1921 Fru Prestrud 1960	7 " 1 "
No. 9	Margrete Hansdatter Matros Bernt Fransens Enke 1 Barn (½ aar) Mændens Brødre: Matros John Frantsen Opholder sig i Risør Matros Peder Frantsen udenlands Lodsgut Jens Fransen, i Risør	Hus ubekjendt	2 "
No. 10	Skomager Anders Hansen	hans hus stod til 1870 aarene Lyngørs første skole- hus testamentered af ham ialt	1 " <hr/> 51 pers.

Odden

No. 1	R. Lods David Pedersen og hustru Maren Henriksdatter Børn: Sille Davidsdatter Gunhild " Peder Davidsen Henrik Ole	hus nuv. Ing. Hiorths hus? Transp.	6 " <hr/> 6 pers.
-------	--	---	----------------------

Transp. 6 pers.

Odden Fortsettelse

No. 2 Ingeborg Johnsdatter
R.Lods Thor Gunleiksens
Enke
1 Barn (tjener hos Mads
Pedersen) 2 "

No. 3 Marthe Olsdatter, fast sandsynligvis
Lods Niels Gunleiksens Enke nuv. Nils
Børn: R.Lods Ole Nielsen 19 Olsens hus - 1921 4 "
Nils Nielsen 15½ " " - 1960
Helene Nielsdatter 10

ialt 12 pers.

Stensøen

No. 1 Skibsfører og Borger til Nuv. Christen
Ø. Risør John Andersen og Jensens Hus - 1921 10 pers.
hustru Birthe Helene Jens- Dr. Lippestad -1960
datter
8 Børn: heraf

Bernt og John Johnsen

+ Pige Kirsten Gunleiksd. 1 "

No. 2 a Lodsoldermand Ole Gundersen Ola Gundersens hus
og hustru Karen Marie Hal- 1921
vorsdatter " " 1960 3 "
1 Barn
Søster Liv Helene Gundsatter 1 "

b R.Lods Hans Andersen og Hans hus stod til
hustru Maren Gundersdatter 1870aarene hvor
børn: Anne Marie (Malliks nu Bernt Aslaksens
mor) hus er - 1921 4 "
Ane Johnsdatter, Lods-
oldermand Gunder Niel-
sens Enke (66)

No. 3 Skibseier, Skibsfører og bor- "Klosteret"
ger til Ø. Risør Nils Evensen Flyttet til gjeving
og hustru Rannei Tellevsdat- Elling Marcussen
ter ca. 1960
Børn: Bodil Marie (er hos 4 "
Ole Bjørnsen V. Sand-
øen)
(blev gift på Asker-
øen)
Aline Marie

Transp. 23 pers.

<u>Stensøen</u>	Transp.	23 pers.
No. 3	forts.	
Barn: Peder Nielsen		1 "
+ Tjenestepige		1 "
No. 4	Birthe Mikkelssdatter	
Lods Jens Engens Enke	hus,	
4 Børn	Monrads?	5 "
No. 5	Karen Torjersdatter	
Tøm.mand Tallak Rasmussens	hus	
Enke 41		
7 Børn, hvoraf 1 tjener i		
Risør hos T. Carstensen		8 "
No. 6	Skibsfører og borger til	
Ø. Risør Even Nielsen		
Husengen og hustru Ane		
Nielsdatter		
Børn: Masie Alvie Evensd.		
Nils Evensen		
Even Evensen		
Avie Evensdatter		
Pige: Susanne Chr. datter		
fra Hovdan		7 "
	Ialt	<hr/> 45 pers. <hr/>

Sammendrag:

På Sia	85 personer
På Holmen	51 "
På Odden	12 "
På Stensøen	<u>45 "</u>

Til sammen 193 personer

1900 - ca. 600 personer
 1960 - " 212 "

T I L L E G G

=====

Etterat manuskriptet var sendt til trykning har jeg funnet frem til følgende opplysninger:

Sjefen for kanonjollen "Kiøge Bugt" i Borøykilen, månedsløytnant Parnemann, het Conrad Christopher som fornavn, sjefen for kanonjolle nr. 3, som var postert på østsiden av Tromøya, månedsløytnant Ring, het Poul Moth til fornavn, og månedsløytnant Thisis, som var sjef for jolle nr. 1 i slaget i Lyngør, het Johan Peter til fornavn.

Forøvrig deltok månedsløytnant Hans Berg som sjef for jolle "Thygeson nr. 1", månedsløytnant Mogens Næss, som sjef for jolle nr. 11, og månedsløytnant Julius Charesius som sjef for kanonjolle nr. 13 ved fektningene ved Borøya.

I Lyngør deltok forøvrig månedsløytnant Jens Johnsen som sjef på jolle "Øster-Risør nr. 1", månedsløytnant Claus W. Simonsen på jolle nr. 2 i Risør Divisjon og månedsløytnant Andreas Borchmann som sjef på jolle nr. 4, også av Risør Divisjon. Månedsløytnant Anders Olaus Falck var også med i Lyngør, antagelig sjef på en kanonjolle. Månedsløytnant Christen Mulderup Schlytter sjef på kanonjolle "Peder Krabbe" i Risør Divisjon tok muligens del i fektningene enten ved Borøya eller i Lyngør.

Til belysning av kaptein H. P. Holms farvannskjennskap på Sørlandskysten kan opplyses at han var innruleringssjef i Arendal i 6 år fra 15/11-1798 - 5/1 1804 og sjef for Briggstyrken i ett år fra 1811-1812. Det må holdes for sannsynlig at han må ha vært i Lyngør før den 6. juli 1812. Det må videre være klart at han hadde det "Groveske Draft" for strekningen Langesundsfjorden - Kristiansand til sin disposisjon. Sjøkartet utkom i 1801 og hadde et tilhørende hefte med seilbeskrivelser og landtoninger i serien: Oplysende beretninger for de søfarende til det spesielle kaart over den norske kyst".

Det heltedikt som Sten Stensen Blicher avfattet til løytnant Peter Buhls ære, hadde ytterligere 2 vers uten at jeg vet hvor disse hører hjemme i verserekken, sannsynligvis mellom det 9 og 10 verset i dette heftet på side 21. De lød slik:

"Svøm gjennom Verdens Ocean
Du Danmarks Najas. Du udødelige.
Svøm evig jublende fra Strand til Strand,
og syng om Kjæmperne i Nordens Tvillingrige.

Najaden svømmer stolt fra knust Vrag,
Og Helteskygger hende følge,
I Haanden svinger hun det danske flag,
Uplettet vajer det fra sorten Pølge."

Løytnant Mecklenburgs rapport av 10/7-1812 er ikke uten feil. Han forteller at skomaker Hansen het Christian til fornavn, mens dennes rette navn var Anders som anført i vedlagte folketellingsliste. Skomaker Hansen var videre ikke gift og var det ikke hans kone som ble arrestert sammen med ham. Hvem damen var, vites foreløpig ikke. I Hansens testament, som var datert 23/10-1824, er han benevnt "ungkarl".

Det utstyr og de kanoner som ble bjerget fra "Najaden" var det god bruk for ellers i landet, og varte det ikke lenge før alt var disponert. I et brev fra Søndenfjeldske Generalkommando datert 4. januar 1814 til Bergenhuus Commandantskab heter det:

"I anledning av Commandantskabets Instilling av 13 Septbr f. A. om at erholde en Deel Skyts har Jeg ladet indhente Vedkommendes Erklæring og nærmere Oplysning, hvoraf erfares, at af det af Fregatten Naiaiden bjergede Skyts endnu haves 10 Stk. korte 18 pundige Kanoner til til 2 $\frac{1}{2}$ punds Ladning, som kunde afsees. Skulde Commandantskabet finde disse at svare til deres Bestemmelse, da skal de ved forefaldende Leylighed blive afsendte til Bergen, hvorved Jeg tillige forventer Commandantskabets Formening, om de til samme fornødne Affutager ved duelige Haandverkere, under Inspection af den der værende Artellerie-Officer mueligens kunde forefærdiges paa Stedet.

Christiania d. 4 Januarii 1814.

C. F."

I The Naval History of Great Britain (1793-1820) skrevet av William James og som utkom i London i 1826, er inntatt en nærmere spesifikasjon over de engelske tap ved slaget i Lyngør. Opplysningene er innhentet i The Admiralty og stemmer helt overens med Capt. Stewarts oppgave over egne tap inntatt i dette hefte som siste side etter "Dictators" loggbok.

Oppgaven lyder slik:

"Dictator": Three seamen, one marine and one boy killed, one midshipman (John Sacklett Hooper), one captains clerk (Thomas Farmer), 16 seamen, two boys, and four marines wounded, "Podargus", her purser (George Garrant), one first-class volunteer (Thomas Robilliard), and six seamen and one marine wounded, "Calypso", one seaman and two marines killed, one seaman wounded, and two missing, and "Flamer", one seaman killed, and one midshipman (James Powell) wounded, total nine killed, 35 wounded and two missing.

Oslo, den 20/10-1961.

Den 1ste august 1812 ankom dekksbåten "Den Flyvende Fisk" til Fredriksvern med ting som var bjerget fra "Najaden". Der ble straks nedsatt en besiktigelseskommissjon. Av gammelt kobber var der ialt 8 pund, av gammelt jern 3 pund og av nytt jern 6 skip.pund, foruten en mengde seil og adskillig tauverk.

Den 27de juli 1819 skrev Marindepartementet følgende til verftssjefen på Fredriksvern:

"I anledning af den ved værftets skrivelse af 21de dns. indkomne rapport fra løytnant Christensen om beskaffenheden af de hos Kjøbmand Carstensen i Øster-Risør beroende tvende kanoner og øvrige jerneffekter som af "Najadens" vrage var opfisket, meddeles til behagelig efterretning at Departementet ikke anser det hensigtsmessigt for værftet at mottage hverken disse eller de øvrige sager af samme slags som man under 7de Januar underrettedes om at være opfisket af bemeldte vrage og af opfiskerne solgt til private uden værftets vidende. Ligesaa meddeles, at man d.d. har tilkjendegivet Nedernæs og Raabygdelaugets Amt til efterretning og fornøden bekjendtgørelse, at det kan antages, at alt det jernfang der i fremtiden af skroget opfiskes vil formedelst bederv af rust være ubrugeligt som andet end gammelt jern, saa fritaes fra nu af opfiskerne for den dem paa-lagde forpligtelse at forevise for værftet de opfiskede jerneffekter, kanoner alene undtat med hensyn til hvilke saavel som til metalgods af alle slags og deslige sager forpligtelsen fremdeles som hidtil vedbliver.

Sluttelig vil værftet behagelig tilkjendegive løytnant Christensen i anledning af hvad han i rapporten anfører som aarsag til at han ey haver foranstaltet de besigtigede sager veiet, at Departementet hadde forventet og forventer i fremtiden naar ordre gives ham, at han retter sig efter disse og ey af uvedkommende lar sig forlede til deres tilsidesættelse."

I marinemuseet i Horten finnes, foruten en utmerket modell av "Najaden", en sabel, nærmest en huggert som tilhørte utstyret ombord. Museet hadde forøvrig "Najadens" gigg, men ble denne ødelagt i mars mnd. 1945 under et angrep av engelske fly.

"Najaden" hadde sine kanonporter innrettet som setteporter i 2 stykker i motsetning til hva som var vanlig, nemlig fallporter i ett stykke. Herved oppnådde man at kanonene kunne surres i ytterstilling klare til skudd og at plassen på banjeren ble rummeligere.

Tønnes Olsen Støle, født i 1788, skal ha deltatt i slaget i Lyngør.

Kildehenvisninger:

- Aall, Jacob: Erindringer som bidrag til Norges historie 1800 - 1815.
- Angell, Henrik A.: Vor siste Krig 1807-1814, Kra. 1905.
- " " " : Syv-aars Krigen for 17. mai 1807-1814, Kra. 1914.
- Arendal fra Fortid til Nutid. Arendals Historie, Kra. 1923.
- Bernt, Chr.: Grimslandslekten.
- Bidrag til Agders Historie, Arendal 1920.
- Beutlich, F.: Norges Sjøvepning 1810-1814, Oslo 1940.
- Brenton, Edward Pelham: The Naval History of Great Britain (1784-1822), London 1825.
- Dahlerup, Hans Birch: Mit livs Begivenheder 1790-1814, Kbh. 1908.
- Degenkolv, H.: Den danske Flaade 1807-1889, Kbh. 1893-1899.
- " - " : Bidrag til Oplysning om Flaaden i det 19. årh., Kbh. 1897.
- Eidem, Ole, og Otto Lütken: Vor Sømagts Historie, Kra. 1906.
- Floor, Constantin: Under Krigen 1807-1814, Kra. 1892.
- Foeresoms Poetiske Lommebog for 1813, Kbh. 1813.
- Garde, H. G.: Den dansk-norske Sømagts Historie 1700-1814.
- Hals, N.: Et Kystvern, Oslo 1926.
- Hansen, Victor: Vore Søhelte, Kbh. 1898.
- James, William: The Naval History of Great Britain (1793-1820), London 1826.
- Larsen, N. A.: Fra Krigens Tid (1807-1814). Bidrag til den norske Marines Historie, Kra. 1878.
- Lindstøl, Tallak: Risør gjennom 200 år, Risør 1923.
- Meddelelser fra Det Norske Riksarkiv.
- Muckadell, Cai, Baron Schaffalitzky de: Nordens Søkrigshistorie, Kbh. 1911.
- Olsen, John S. (?): Slaget på Lyngør 1812, Kra. 1912.
- The Annual Register or a view of the History, Politics and Literature for the year 1812, London 1813.
- Thorsøe, A.: Danmarks Hædersdage i det nittende Aarhundre. Tidsskrift for Søvesen, Kbh. 1948.
- Topsøe-Jensen: Officerer i Dansk-Norsk Sæetat, Kbh. 1935.
- Tuxen, J. C.: Den Danske og Norske Sømagt.
- Wandel, C. F.: Søkrigen i De Dansk-Norske Farvande 1807-1814, Kbh. 1915.
- With, J. P.: Danske og Norske Sø-Helters Bedrivter fra Aar 1797 til 1813, Kbh. 1819.
- Øverland, O. A.: Norske Historiske Fortællinger, ny serie, 2. bind, Kra. 1898.
-